

GLASILO ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NOV SLOVENIJE

O poročilu in o referatu predsednika Aleksandra Rankovića so na V. kongresu Zveze združenj borcev narodnoosvobodilne vojne Jugoslavije delegati razpravljali v petih komisijah: v komisiji za organizacijsko-politična vprašanja, komisiji za socialno-ekonomsko vprašanja, udeležencev NOB, v komisiji za negovanje revolucionarnih tradicij NOB, v komisiji za sodelovanje z nacionalnimi združenji in mednarodnimi organizacijami borcev ter v komisiji za vojaško-sirokovni pouk in obrambo dežele.

skem zavarovanju naj se izenačijo s pravicami umrlih prvoborcev. Resno so delegati ocenjevali delo ortopedskih podjetij in ugotovili: ortopedečki so dragi, izdelujejo jih po kvaleteti so slabi, podjetja niso specializirana, a postopek za dobitvanja in popravila pripomočkov je zapleten. — V razpravi so delegati opozorjali na pomen nadaljnega razvijanja športa med invalidi zaradi krepitve njihovih telesnih in duševnih sposobnosti. — Opozorjali so tudi na problem invalidov, ki so se ponesrečili z eksplozivnimi predmeti, povsod raztrešenimi po drugi svetovni vojni. — Poročali so, da v posameznih mestih kratijo olajšave, ki so jih vojaški vojni invalidi in drugi udeleženci NOB imeli v mestnem prometu. — V zvezi z gmotnim položajem upokojenih borcev so ugotavljali, da je s sprejetjem zakona o pokojninskih zavarovanju izboljšal položaj borcev, da pa nekateri problemi niso rešeni v celoti, ali pa so šele sedaj nastali. Sem sodijo prevedbe pokojnine in v zvezi s tem koeficienti valorizacije, materialna pre-

skrba nepreskrbljenih borcev, ki so bili upokojeni po čl. 80 in ki jih novi zakon ne upošteva, zaposlovanje upokojenih borcev in upokojenih vojaških zavarovancev in podobno. Delegati so svoja izvajanja ilustrirali s konkretnimi množičnimi primeri in zahtevali, da se določila zakona o pokojninskem zavarovanju, kakor tudi njihova uporaba v celoti preučijo in spopolnijo. — Delegati iz Istre in Slovenskega Primorja so zahtevali ponovno proučitev statusa borca pred 9. septembrom 1943 za določene kategorije borcev s področja Istre in Slovenskega Primorja, ki so stopili v NOB pred koncem novembra 1943. leta. — Govorili so tudi o zdravstvenem stanju udeležencev NOV kot predelemu, ki mu je treba posvetiti posebno pozornost. Zato so predlagali sistematično nadzorovanje zdravstvenega stanja udeležencev NOB. — Vsa delegatov je govorilo o stanovanjskih problemih borcev. Naglašali so uspehe dosedanje aktivnosti organizacij borcev, delovnih organizacij, občin in republik pri (NADALJ. NA 8. STRANI)

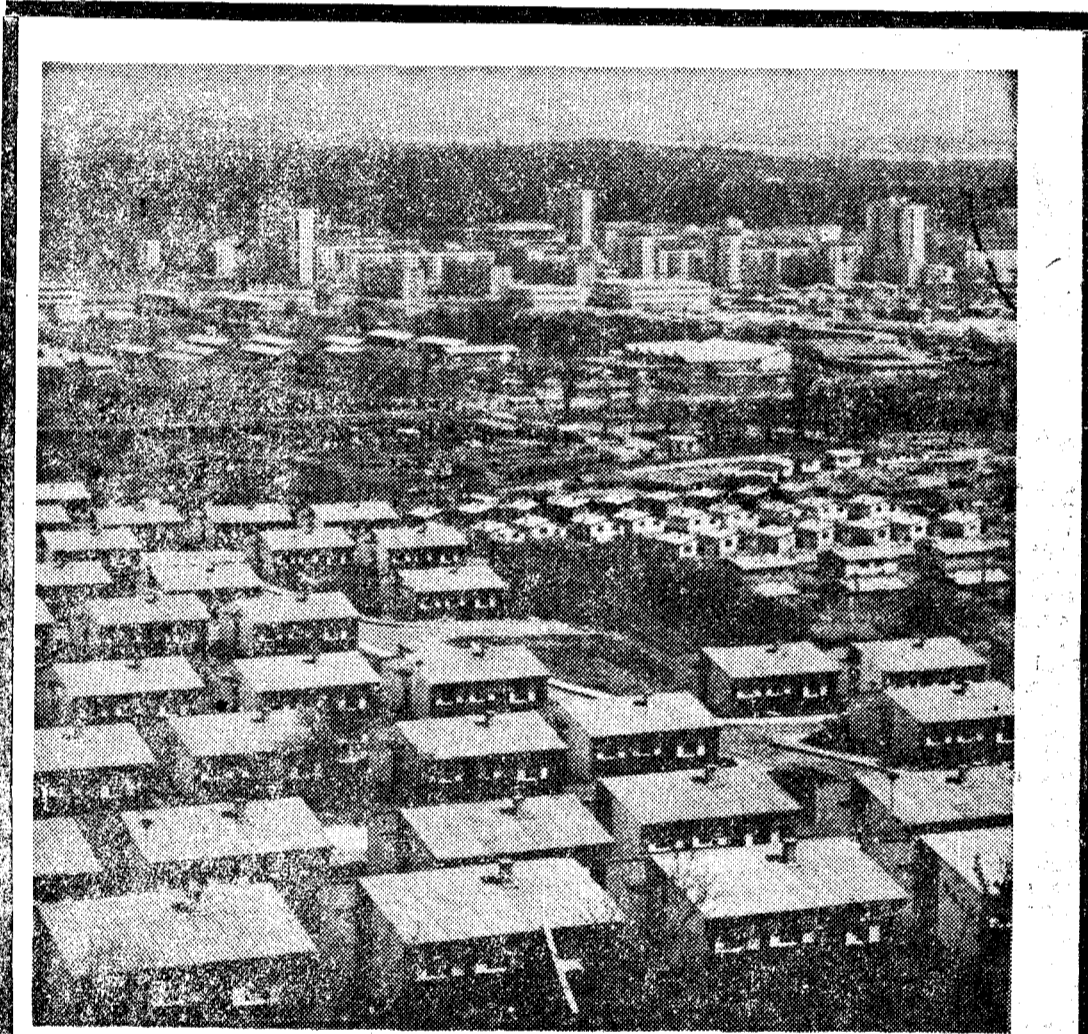
Peto republiško prvenstvo v taktično-orientacijskem pohodu

»Posebno pozornost je treba posvetiti delu združenja rezervnih oficirjev in podoficirjev, ki imajo v naših obrambnih naporih sploh važno vlogo... Nenehno je treba izpopolnjevat oblike v vežbanju, bolj uporabljati taktično-tehnične zbornice z izpolnjevanjem taktičnih nalog in drugimi prikladnimi oblikami izpopolnjevanja. Druga za delo združenja važna stvar je, da pritegnemo k aktivnemu delu mlajše, povojne generacije rezervnih oficirjev. Tej nalogi je treba posvečati stalno pozornost, ker številu povojnega oficirskega kadra čedalje bolj narašča.«

(IZ IZJAVE MARSALA TITA OB 20-LETNICI IZHAJANJA ČASNIKA »NARODNA ARMIIJA«)

Predlogi komisije za organizacijsko-politična vprašanja udeležencev NOB

Komisija predlaga, naj kongres sprejme poročilo zveznega in nadzornega odbora ter referat tovariša Rankovića o prihodnjih nalogah. — Kongres naj v svoje sklepe sprejme tudi naloge, da združenja in Zveza okrepijo svojo družbeno in politično aktivnost vseh svojih članov, da sodelujejo z vsemi družbeno-političnimi, kulturnimi, sportskimi in drugimi organizacijami, predvsem pa s Socialistično zvezo.

Vstaja makedonskega ljudstva 11. oktobra 1941 pomeni začetek poti, ki si jo je začrtal narod naše najjužnejše socialistične republike, poti nacionalne in socialne osvoboditve, socialistične republike Makedonije v bratski skupnosti suobodnih in enakopravnih jugoslovanskih narodov. Naša slika kaže novi in stari del Skopja, po potresu porušenega glavnega mesta Makedonije, ki je bilo obnovljeno ob vsestranski pomoči in je kot tako simbol trdnega bratstva in sodelovanja naših narodov.

Tudi sami naj prispevajo k zboljššanju dela organov družbenega in delavskega samoupravljanja v skladu s sklepi VIII. kongresa Zveze Komunistov Jugoslavije.

V sklepe kongresa naj vnesejo tudi naloge Zveze in združenj, da s sodelovanjem s Socialistično zvezo in z drugimi družbeno-političnimi organizacijami in organi družbene upravljanja seznanjajo te organizacije in družbene organe s problemi borcev in na ta način prispevajo k njihovu boljšemu reševanju.

— Čeprav so organizacije borcev pravilno razumele gospodarsko reformo in se skupno z Zvezo komunistov, Socialistično zvezo in drugimi organizacijami družbenimi silami zavzemajo za njeno izvajanje, ostane tudi v prihodnje ena od najvažnejših nalog nadaljnja aktivna udeležba organizacij borcev in članstva pri izvajanju gospodarske reforme. Le-ta ima po svoji vsebini revolucionarni značaj, ker zagotavlja nadaljnjo uspešno in hitrejšo izgradnjo socializma pri nas. Komisija meni, da mora to priti v sklepih kongresa do polne veljave.

Predlogi komisije za socialno-ekonomsko vprašanja udeležencev NOB

V razpravi v tej komisiji so delegati načeli tudi vprašanje višine družinskih invalidnin in pogojev za priznanje invalidskega dodatka, pri čemer so prišla do izraza različna mišljenja.

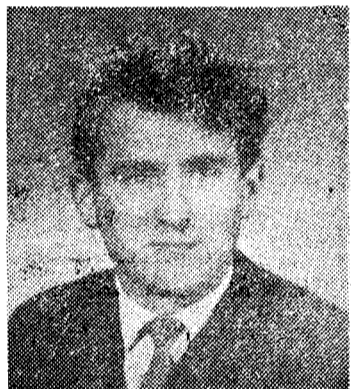
— Predlagali so, naj se družinam padlih in družinam umrlih VVI zagotovijo povoljšane upeševanje v invalidskem varstvu, a pravice družin padlih prvoborcev v pokojnins-

Taktično-orientacijski pohodi so nedvomno ena izmed najzanimivejših in najkoristnejših oblik strokovnega izpopolnjevanja rezervnega starejšinskega kadra. Na teh pohodih se pokaže ne le taktično znanje vsakega udeleženca, temveč tudi njegova sposobnost orientacije na terenu, spretnost pri streljanju in fizična kondicija. Čeprav je organiziranje taktično-orientacijskih pohodov precej zahtevna zadeva, pa tudi stroški niso majhni, so v zadnjih dveh letih priredili pohode te vrste v skoraj vseh občinskih in krajevnih organizacijah, udeležilo pa se jih je kakih 30.000 rezervnih oficirjev in podoficirjev.

Najpomembnejši so vsekakor taktično-orientacijski pohodi, ki jih imajo po krajevnih organizacijah. Njihov namen ni le v urjenju, temveč tudi v ocenjevanju strokovnega znanja posameznih članov. Nato se prvaki krajevnih organizacij pomerijo med seboj na občinskem prvenstvu, občinski prvaki pa na republiškem prvenstvu. Republiška prvenstva so bila doslej na Kureščku, Turjaku, pri Lovrencu na Pohorju in na progi Logatec—Nova Gorica, letošnje prvenstvo, peto, pa je bilo 9. in 10. oktobra med Vojnikom in Dobrno.

Po slovesni otvoritvi prvenstva, kar je storil predsednik komisije za rezervne oficirje in podoficirje pri predsedstvu ZZB NOV Slovenije Daňiel Lepin, so tekmovalci krenili na kakih 10 kilometrov dolgo pot proti Dobrni. Med potjo so morali samostojno reševati najrazličnejše naloge. Najprej so nad Vojnikom pokazali svoje znanje glede ravnjanja s karto in buslo. Na naslednji delovni točki jih je čakalo reševanje taktične naloge »pehotna četa v napadu«. Nato so krenili dve uri in pol hoditi po poračnem zemljišču in spotoma najti dve kontrolni postaji,

kajti v nasprotnem primeru bi si zaslužili kazenske točke. Hoditi pa so morali zelo hitro, saj jih je vsaka zamujena minuta veljala po eno kazensko točko. Pred Dobrno so tekmovalci rešili dve taktični nalogi: »partizanska četa v zasedi« in »četa na pohodu«.

Novi republiški prvak JANEZ FERIK, rezervni poročnik in komandant mladinskega odreda iz Slovenske Bistrice

Naslednjega dne, v nedeljo, je prišla na vrsto sila zanimiva naloga: kako naj teritorialna četa odbrani Dobrno pred morebitnim sovražnikovim desantom in njegovimi kolonami, ki se ji približujejo. Zaključek tekmovalca pa je bilo streljanje z malokalibrsko puško v sto metrov oddaljene in z zrakov napihne balončke.

Kakšna je bila organizacija tekmovalcev? Letošnje republiško tekmovalstvo je — od taktičnih nalog in sodniškega aparata pa do prehrane in prenočitvenega tekmovalcev — pripravilo predsedstvo ZROP občine Celje, za kar si je nedvomno zaslužilo oceno »odlično«, kajti organizacija tekmovalcev je bila brezhibna. (NADALJ. NA 3. STRANI)

OBČANOVA BELEŽNICA

Bivši borci na Primorskem in v Istri se v dneh po V. kongresu Zveze združenj borcev NOV Jugoslavije močno zanimajo za vprašanje, ali bo datum 9. IX. 1943 preložen na 29. XI. 1943. Kjerkoli srečaš borca, ki je prizadet s krivičnim datumom, te najprej vpraša, kaj so primorski delegati dosegli na kongresu, ali so temeljito obrazložili upravičenost zahteve po preložitvi datuma in kako je kongres sprejel predlog. Prav v zvezi s temi vprašanji smo zaprosili tovariša Marijo Aljančič, ki je bila na kongresu delegatka za občino Koper, da za naše bralce odgovori na nekaj vprašanj.

Tovarišica Aljančičeva, kot delegatka na V. kongresu Zveze ZZB NOV Jugoslavije v Sarajevu te prosimo, da za naše bralce poveš, kaj ste

Ali bo 9. IX. 1943 preložen na 29. XI. 1943?

na kongresu govorili v zvezi s preložitvijo datuma 9. IX. 1943 na 29. XI. 1943?

— Na kongresu Združenja ZZB NOV Jugoslavije sem sodelovala kot delegat iz občine Koper. Na osnovi predkongresnih posvetovanj, ki smo jih imeli v Kopru z vsemi predstavniki občinskih združenj ZZB Primorske, smo sklenili, da na kongresu v razpravi sprožim vprašanje drugačnega obravnavanja in priznavanja statusa borca za slovensko Primorje in Istro. To je staro vprašanje, ki se vleče že vsa leta skozi vse letne in druge konference krajevnih in občinskih združenj ZZB. Že bivši okrajni odbor ZZB je pred leti skušal ob sprejemanju novega pokojninskega zakona prek poslancev urediti to vprašanje, vendar njegovo prizadevanje ni rodilo zaželenega sadu.

Spodbudo za to razpravo na kongresu mi je dala tudi seja predsedstva ZZB NOV Slovenije, ki je to vprašanje obravnavalo v posebni točki dnevnega reda in sklenilo, da se postavi pred vse pristojne forume. Predsedstvo ZZB NOV Slovenije je o tem vprašanju zbralo obširno dokumentacijo, ki dokazuje drugačne pogoje dela in borbe za NOB v krajih, ki so bili v drugi svetovni vojni priključeni k Jugoslaviji.

Kako si nastopila in obrazložila to vprašanje delegatom in vodstvu kongresa?

— Na kongresu smo se delegati med seboj razgovarjali in pri tem ugotovili, da je bilo iz Slovenskega Primorja in Istre več delegatov, ki

so o tem vprašanju imeli pripravljene razprave. De ne bi prišlo do ponavljanja, smo se dogovorili, da bo en sam delegat podal enoten predlog. Glede na veliko število delegatov, ki so želeli razpravljati v komisiji za ekonomsko sodalno vprašanja, je bila razprava omejena na 10 minut. Marsikateri delegat je moral zelo skrajšati svoj prispevek.

S svojo razpravo sem prišla na vrsto šele zvečer. Kolikor se da povedati v desetih minutah, sem orisala pogoje dela in borbe pred vojno, posebno med vojno v Slovenskem Primorju in Istri, in to s posebnim poudarkom, kako je bilo velikemu številu fantov in moč onemogočeno, da bi se do 9. IX. 1943 vključili v NOV, ker so bili daleč izven krajev, kjer so se borili partizani NOV. Končala sem s predlogom, naj kongres sprejme sklep, da pristojni forumi to vprašanje prouče in začno postopek, da se borcem NOV iz Slovenskega Primorja in Istre prizna status borca, kolikor so se do 29. XI. 1943 vključili v NOV.

Tovariš Tone Sturm, delegat iz Goriske, je mojo razpravo še dopolnil, ko je orisal položaj specialnih bataljonov v Italiji. V komisiji je bila ta diskusija ugodno sprejeta.

O tem vprašanju je bilo predloženih še nekaj prispevkov, najmanj dva, ki sta predlagala isto rešitev. Ker niso prišli na vrsto vsi, ki so

želeli govoriti v razpravi, je bil sprejet sklep, da lahko predložijo napisane prispevke. Tako predloženi prispevki bodo kot vse drugo vneseni v kongresno gradivo in njihovi predlogi vzeti v obravnavo.

Ali lahko poveš, kakšni so, oziroma kakšni bodo rezultati tvoje in drugih razprav o tem vprašanju?

Drugi dan zjutraj je bila seja socialno ekonomske komisije za združbo. Tej seji smo nekateri prisostvovali in smo se prepričali, da je predlog vnesen v sklep komisije. V sklepih kongresa pa datum 9. IX. 1943 ni posebej omenjen. Tu je je splošen sklep, naj se vsa vprašanja in predlogi, ki so bili podani v posameznih komisijah, prouče in rabijo kot smernice za delo.

Za predlog se bodo morali zavzeti tudi trije člani iz Primorske, ki so bili izvoljeni v Zvezni odbor ZZB NOV, in sicer: Oskar Venturini iz Kopra, Marinka Ribičič iz Nove Gorice in Anton Dolgan iz Ilirske Bistrice.

Mislim, da bo to vprašanje prišlo v obravnavo pred skupščino. Zato bo potrebno, da bodo poslanci iz Primorske in Istre to vprašanje posebej proučili in se zavzeli za to, da pride do ustreznih sprememb v predpisih. Na tej osnovi bi pridobil status borca nad 5000 udeležencev NOV iz desetih komun bivšega kopskega okraja. To ni majhno število; važno pa je tudi to, da bo s tem rešeno vprašanje glede neenakih pogojev vstopa v NOV. P. A.

Besede in dejanja

Literatura naj se vrne k človeku

In še naslednji opomin. Literatura naj se vrne k človeku in hodi svoja pota. Poišče naj si svojo izvorno pot v skladu s smislom našega življenja; samo to življenje nam je dano, samo z njim živimo, samo iz njega moremo biti globoko resnični, pretresljivi in novi in za druge dobrotorni, kakor je dobrotorna resnična umetnost. Josip Vidmar — Delo — 14. X. 1965

Narobe svet

Pred nedavnim nas je dnevni tisk seznanil s svojevrstno karikaturo splošnih razmerij, ko je pisal o visokih zaslužkih zdravnikov v Tomosovi ambulanti. Zastutek je bil odvisen od števila pregledov; zdravnik upravnik je imel 180, drugi zdravnik, pa 150 pacientov dnevno. Če bi se zdravstveno stanje delavcev v tej tovarni izboljšalo, bi se zaslužki zdravnikov znižali. Materialni stimulansi so torej postavljeni na glavo — v interesu ambulantnega osebjaja je čimvečje število bolnikov. Komunist — 8. X. 1965

Sveti Birokracij

Število zaposlenih pri občinski upravi Ajdovščina bodo skrčili za četrtino, pri komunalnem zavodu za socialno zavarovanje pa kar za polovico. — Tako, pometi smo pred svojim pragom, sedaj pa čakamo, da bodo še drugi, pravijo. — Evo primerov, ki kar kličejo po medli. Za izvor števila so postojali kar dvojni podatki, in to živini in o lastniku, obsežnejši kot so za potni list, naš komunalni zavod za socialno zavarovanje zahteva mesečne podatke za 16 različnih statistik, ena prevedba pokojnine stane občino 2 tisoč dinarjev, letos pa smo prevedli pokojnine že trikrat in tako naprej. — Sicer pa, kako se že glasi tisti pregovor o ribjem smradu? Delavska enotnost — 7. X. 1965

Manjše število občin

Od prvih dni komunalnega sistema se kaže težnja po zmanjševanju števila občin. V tem ko smo imeli 1955. leta 3912 občin, se je v letu 1958 njih število zmanjšalo na 1197. Leta 1961 smo imeli 82 občin, lani pa 577. Gospodarska reforma je pospešila to evolucijo s tem, da delujejo kot vzrok opustitve majhnih in nerazvitih komun tudi momenti, ki so bili prej manj pomembni. Komunist — 8. X. 1965

Milijarde za odpad . . .

V prvih letih sedmih mesečnih smo uvozili 65.000 ton tako imenovanega odpadnega materiala, ki ga mnoge tovarne potrebujejo za proizvodnjo. V letu 1964 je bil uvoz še večji — blizu 150.000 ton. Po podatkih koordinacijskega odbora za odpadni material smo lani in letos plačali za uvožene odpadne surovine 9 milijard deviznih dinarjev. — Istočasno pa v mnogih naših tovarnah in skladiščih leži po nekaj tisoč ton neizkoriščenih odpadkov. Borba — 13. X. 1965

Vredno pohvale in priznanja

O goriskih opekarnah najprej nekaj podatkov. Ni še dolgo tega, ko je okoli 600 delavcev izdelalo letno 22 milijonov opečnih enot. Letos pa so znašala proizvodnja pri nekaj nad 200 zaposlenih 34 milijonov enot. Torej so ob tem, da so zmanjšali število zaposlenih na skoraj tretjino, dosegli tudi pogoje za tretjino večje proizvodnje. Delo — 12. X. 1965

Dobiček dvomljive vrednosti . . .

Tovarna konfekcije Modna oblačila boja izvaža 80% proizvodnje . . . Za moško obleko iz najboljšega kamgarna dobi okoli 69 nemških mark, medtem ko nemški trgovci prodajajo podobne ali morda celo iste obleke po 200 do 250 mark. Delavska enotnost — 7. X. 1965

Nazaj k petrolejki in štedilniku . . .

Konec julija, po uvedbi novih cen, se je promet električnih aparatov za gospodinjstvo močno znižal, a se je prodaja tega blaga še bolj zmanjšala prejšnjem mesecu, ko so se zvišale cene električnemu toku. Tako so se v primerjavi z istim razdobjem lani povečale zaloge električnih likalnikov za 170 odstotkov, grelec za 58, gramofonov za 250, televizorjev za 130, radijskih aparatov za 50, električnih kuhalnikov za 250 ter žarnice za 480 odstotkov. Politika — 9. X. 1965

DOPIŠNIKI NAM POROČAJO • DOPIŠNIKI NAM POROČAJO

Spomenik padlim borcem v Livoldu

Dne 3. oktobra 1965 se je vas Livold pri Kočevju pokazala v vsej svoji lepoti. Jesensko sonce jo je obsijalo v jutranjih urah, po vasi so plapolale zastave. Vaščani so v prazničnem razpoloženju pričakovali goste, ki so začeli prihajati v vas kmalu po deveti uri dopoldne. Do 11. ure se je zbralo na slavnostnem prostoru sredi vasi pri spomeniku padlim borcem nekaj tisoč ljudi.

nih organizacij, stari borci NOV in predsednik IS SR Slovenije Ivan Maček-Matija.

Ob 11. uri je Rudolf Vrabčič otvoril slavnostno zborovanje in pozdravil vse navzoče. Za njim je spregovoril prvoborec Ignac Karničnik iz Kočevja, ki je v svojem govoru orisal težki in slavni boj borcev Kočevskega bataljona, ki so meseca maja

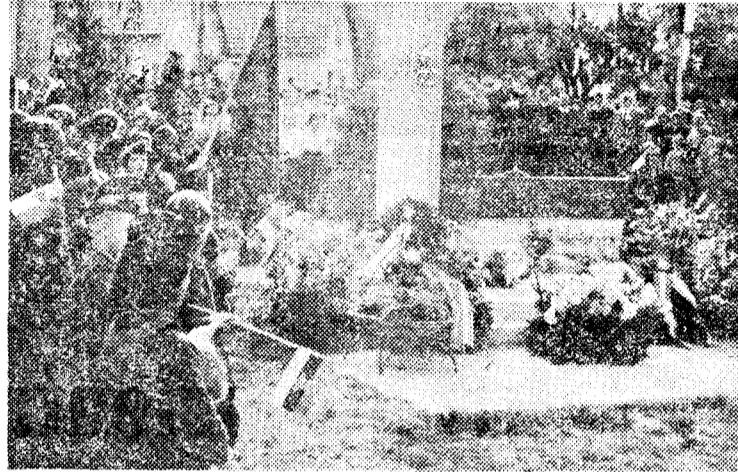
1942. leta osvobodili Kočevsko skoraj v celoti in napadali Italijane v samem Kočevju. V tistih bojih so vaščani Livolda in padli borci iz te vasi in okolice Črnega potoka, veliko prispevali k tej veličastni zmagi borcev Kočevskega bataljona, ko se je v notranjosti fašistične trdnjave porajala naša prva svoboda. V svojem nadaljnjem

govoru je Ignac Karničnik orisal še nadaljnje boje, v katerih je padlo 1800 ljudi iz Kočevske, ali ena tretjina vsega prebivalstva, ki je bilo tedaj na Kočevskem. Omenil je tudi ves trud in napore za obnovo in izgradnjo porušene in požgane Kočevske po osvoboditvi.

Po odkritju spomenika padlim borcem iz Livolda in Črnega potoka je bil na programu kulturni del proslave. Zaigrala je godba, pionirji in mladinci iz Livolda so recitali partizanske pesmi, pevci iz Kočevja so zapeli nekaj pesmi. Nato pa se je za pomoč pri postavitvi spomenika zahvalil vsem, ki so v tem pomagali, posebej pa še KU KGP Kočevje v Livoldu, predsednik KO ZZB NOV Niko Grabrijan, ki je s kleno moško besedo poudaril, da ljudje iz vasi Livold in Črnega potoka znajo ceniti borce, ki so padli za našo svobodo. Spomin nanje bodo hranili vedno in branili pridobitve njihovega boja.

Množice udeležencev te lepe proslave so se začele razhajati. V Livoldu pa se je odvijalo vse popoldne in pozno v noč ljudsko rajanje.

Nekoč trdna nemška vas v bližini Kočevja je postala v resnici lepa slovenska vas. V njej živijo in delajo naši slovenski delovni ljudje, ki so ponosni na uspehe našega boja in na svoje delovne uspehe, ki so jih dosegli v svobodi. Spomenik padlim borcem so zgradili z lastnim delom in trudom. Zanj so tudi sami zbrali denarna sredstva, kar je dokaz njihove velike zavesti do padlih borcev za svobodo.

V Livoldu pri Kočevju so pred kratkim odkrili lep partizanski spomenik

Sekretariat Organizacije afriške enotnosti je že predložil ministrskemu svetu te organizacije predlog dnevnega reda za afriški vrh, ki bo 21. oktobra v Akri. Na srečanju afriških voditeljev bodo obravnavali afriško enotnost, boj proti kolonializmu, imperializmu in neokolonializmu, dekolonizacijo, pomoč osvobodilnim gibanjem v še odvisnih deželah in drugo.

Občinske in okrajne volitve v Nemški demokratični republiki oecnujejo v Vzhodnem Berlinu kot velik uspeh nacionalne fronte. Za seznam kandidatov nacionalne fronte je glasovalo 99,85 odstotkov volivcev. Proti predloženemu seznamu nacionalne fronte se je izreklo le nekaj čez 14 tisoč od skupno 11 milijonov volivcev.

V Zvezni republiki Nemčiji se razplamtevalo ostri boji za položaje v vladi. Šef CDU Adenauer in šef CSU Strauss pritiskata na kanclerja Erharda. Adenauer se pritožuje, da nima toliko pravic, kot mu jih gre, Strauss pa celo grozi, da bo ustanovil posebno frakcijo v Bundestagu, če ne bo ugodeno željam njegove krščansko-socialne unije.

Dogodki tedna

Vojna med južnovietnamskim osvobodilnim gibanjem in vojsko ZDA se bliža enemu svojih vrhuncem. Američani so začeli svojo doslej največjo ofenzivo proti partizanskim silam v dolini Sui La Tinh. Osvobodilna fronta pa je pozvala vse prebivalstvo na enomesečni brezkompromisni boj proti Američanom. Iz mnogih krajev Južnega Vietnama prihajajo vesti o uspešnih partizanskih akcijah. Onstran oceana, v Ameriki, pa na tisoče ljudi demonstrira proti vietnamski vojni. Demonstrira v glavnem mladina.

Generalna skupščina OZN bo o sprejemu LR Kitajske razpravljala najverjetneje 7. ali 8. novembra. Amerika je proti sprejemu Kitajske v OZN, alžirski zunanji minister pa je drugačnega mnenja: brez Kitajske bi bilo brez pomena razgovarjati se o razorožitvi. Nekateri menijo, da bi bilo dobro sprejeti Kitajsko v OZN, ker bi laže spremljali njene vratolomne in ekstremistične politične akcije. Vemo, da vloga, ki jo je odigrala v indijsko-pakistanskem sporu, ni povečala simpatij do njene politične prakse. Tudi njeno sodelovanje v vietnamski krizi kaže, da nasprotuje interesom vietnamskega prebivalstva, kajti njena skrajna nepomirljivost in bojaželjnost prija najvplivnejšim ljudem v ZDA, ki žele vietnamsko vojno nadaljevati. Tu je tudi ponovna odložitve azijsko-afriške konference, kar je v veliki meri kitajska krivda.

Kongoski predsednik Kasavubu je odstavil Čombeja in razpustil njegovo vlado. Kasavubu je mandat za sestavo nove vlade zaupal Everistu Kimbi. V Leopoldvillu ni nobenih neredomov. Pač pa se moramo zavedati, da utegne Čombe s svojo stranko na prihodnjih predsedniških volitvah preiti v opozicijo ali pa se vrniti v Katango in znova odpreti Katangq od Konga.

Položaj v Indoneziji ni več tako eksploziven. Stanje se normalizira in Sukarno trdno drži vaje indonezijske vlade v rokah. Na osrednji Javi so ujeli vodjo puča Untunga, ko se je ilegalno peljal z avtobusom. Zadnje dni se v Indoneziji vrstijo demonstracije proti KP Indonezije in njenim voditeljem. Nekaj sto članov je izstopilo iz KP in namerava sestaviti novo vodstvo KP. Dejstvo, da so štirje indonezijski voditelji zbežali v Peking in še druga dejstva — 30. septembra, nekaj ur pred izbruhom puča, so kitajski gostitelji namignili svojim indonezijskim gostom, ki so prišli v Peking na proslavo obletnice kitajske države, da se bo v Indoneziji kmalu nekaj zgodilo; kitajsko veleposlaništvo v Djakarti ni spustilo svoje zastave na pol droga v znak žalovanja ob smrti indonezijskih generalov — kažejo na udeležbo kitajske politike v indonezijski državljanski vojni.

Na liniji premirja med Indijo in Pakistanom je položaj še vedno negotov in vznemirljiv. Tako menijo v OZN, generalni sekretar OZN U Tant pa si prizadeva doseči, da bi se ustalili sedanji vojaški položaji na področjih, ki so še nedavno tega bila prizorišče spopadov med azijskima nasprotnikoma.

Laoški premier in minister za zunanje zadeve Suvana Fuma je v generalni skupščini OZN odkrito spregovoril o mednarodnem položaju, ki po njegovem mnenju tja od druge svetovne vojne še ni bil tako grozeč kot danes: del Azije je že zajel požar, med različnimi državami se vrstijo obmejni incidenti, kolonializem se obupno bori za svoje privilegije.

Na tiskovni konferenci DSZZ v Beogradu je Dušan Blagojević potrdil točnost informacije, da je Jugoslavija zaprosila za polno članstvo v GATT ter obrazložil, da smo z gospodarsko reformo spremenili svoj zunanjetrgovinski sistem.

Stajerski deželni glavar Josef Krainer se je mudil na dvehdnevem obisku v Sloveniji. Krainer je izjavil, da je prepričan, da bo njegov obisk prispeval k nadaljnjemu razvoju sodelovanja med Stajersko in Slovenijo ter Jugoslavijo in Avstrijo.

Začenja se nova etapa v razvoju odnosov med Francijo in ZAR. Prvi podpredsednik ZAR maršal Abdel Hakim Amer se mudil na uradnem obisku v Franciji. Ob prihodu v Pariz je dejal, da ZAR Francije ne obravnava več kot kolonialno in imperialistično državo.

Praznovanje v Loški dolini

Vsako leto 19. oktobra praznuje občina Cerklja občinski praznik — spomin na 19. oktober 1941, ko so partizani napadli italijansko postojanko v Ložu.

Praznovanje se je letos začelo 17. oktobra in bo trajalo do 24. oktobra. V nedeljo, 17. oktobra, je bila v Starem trgu pri Ložu slavnostna seja občinske skupščine, s katere je delegacija občinskih odbornikov ponela venec k spomeniku nad 500 padlim žrtvam fašizma na Ulaki. Ob 11. uri je bila komemoracija pred spomenikom v Ložu, kjer je govoril narodni heroj Janez Hribar. Sodelovali so tudi godba na pišala sindikalne podružnice Kovinoplastike Lož, moški pevski zbor DPD Svoboda Loška dolina, dijaki osemletke Stari trg in drugi.

Dne 18. oktobra so v Starem trgu predvajali film »Od monarhije do republike«, v Cerkljici pa je bila slavnostna akademija v domu TVD Partizan. Za dan praznika, 19. oktober, so pripravili svečano proslavo v kino dvoran v Starem trgu. Za nedeljo, 24. oktobra, pa je sindikalna podružnica Kovinoplastike razpisala delavsko sportne igre vseh sindikalnih podružnic v občini. Po tekmovalju bo zabava v domu TVD Partizan v Starem trgu. S. B.

Zanemarjena grobnica padlih partizanov na Zupanovem laz

Gradnikovci, prešernovci in vojkovci!

Vojaškogodovinski inštitut v Beogradu in zgodovinski odbor komisije za razvijanje tradicij NOB pri predsedstvu ZZB NOV Slovenije pripravljata v srb-skem in slovenskem jeziku zgodovino vseh slovenskih partizanskih enot, med njimi tudi Gradnikove, Prešernove in Vojkove brigade. V vsaki izmed teh knjig bo na podlagi ohranjenega arhivskega gradiva in spominov preživelih borcev opisana bojna pot ustrezne brigade, v njih pa bodo tudi mnoge fotografije, skice in sezname borcev. Pripad-

niki teh enot, ki se bodo pravočasno prijavili, bodo knjigo s posebnim posvetilom bržkone prejeli zastonj.

Uredniški odbor za monografije Gradnikove, Prešernove in Vojkove brigade naproša nekdanje pripadnike teh treh enot, naj do 1. januarja sporoče (na naslov: Predsedstvo ZZB NOV Slovenije — zgodovinski odbor, Ljubljana, Beethovnova 10) naslednje podatke: ime in priimek, sedanji naslov, v kateri enoti (brigadi, bataljonu) je kdo bil, na kakšnem položaju in koliko časa.

RENAULT R-10 — MAJOR

1108 cm — 50 KM — 135 km — 7 l
najnovejši Renaultov model, eleganten, udoben, v raznih lepih barvah. Dobava takojšnja. Cena 1183 USA dolarjev ali 4732 DM itd., ter 877.000 din za carino in ostale stroške

R-1-L

Francoske montaže, 845 cm, 32 KM (SAE) s 5 vrati in udobnimi sedeži, preoblečenimi z umetnim usnjem, zadnji sedeži zložitivi. Dobava takojšnja. Cena 838,2 USA dolarja ali 3553 DM itd. ter 679.000 din za carino in ostale stroške.

Dobro organizirana servisna služba in preskrba z rezervnimi deli. Zahtevajte ponudbe pri zastopniku za Jugoslavijo

»COSMOS« LJUBLJANA Celovška 34
Telefon 313-141

ZJUTRAJ

Gibbs Fluor ZOBNA KREMA

IN ZVEČER

Ob tabornem ognju

Več bivših borcev, socialnih zavarovancev iz radgonske občine, je prejšnji mesec, 12. ali dan dva kasneje, prejelo obvestila, naj pridejo v to ali ono naravno zdravilišče na zdravljenje. Šlo je za ljudi, ki so bili tega zdravljenja potrebni, kar je bilo dokazano s priporočili pristojne zdravniške komisije. Zdravljenja so bili potrebni že prej, pa so v svoji skromnosti bili tiho in niso glasno zahtevali svojih pravic. Med njimi so bili še zaposleni in upokojeni, udeleženci NOV iz let 1941 in 1942. Več jih je prvič videlo zdravilišča od znotraj. Mnogi so bili stari nad 50 ali 60 let, vsi pa so bili več ali manj izčrpani od vojnih in povojnih naporov. Torej, to so bili ljudje, ki so žrtvovali za skupnost skoraj pod življenjsko in zdravje...

Prišli so v zdravilišča, veseli in srečni, z upanjem, da si bodo opomogli, kolikor se še da. Toda čez dva oziroma tri dni so jih poklicali v recepcijo in jim kratko in jasno sporočili, da morajo ali sami plačati nadaljnje bivanje v zdravilišču ali pa oditi domov. Seveda so vsi odšli, ker nihče ne bi zmožal dokaj visokih stroškov. V recepciji so ta sklep sicer obžalovali in po-

vedali prizadetim, da so prejeli o tem dopis pristojnega zavoda za socialno zavarovanje. Zakaj, niso vedeli povedati.

Sele tisti, ki so se osebno obrnili na zdravniško komisijo, so zvedeli za pravi vzrok: gospodarska reforma in varčevanje.

Pri tem pa so mnogi ugibali, kako to, da za reformo niso vedeli prej kot šele sredaj septembra. Zakaj jim nihče ni pojasnil, da morajo domov zaradi varčevanja, ampak so jih kratko malo odpoklicali? Brez obljube, da jih bodo spet poklicali, ko bodo (če bodo) na razpolago sredstva. Tudi predsedstva ZB NOV občine nihče ni seznanil s sklepom.

Kaj takega niso zaslužili!

Drugi socialni zavarovanci, bivši borci iz drugih, »srečnejših« občin, pa so kljub reformi ostali v zdraviliščih. Zato ni čudno, da se je presenečenje zaradi odpoklica iz zdravilišč pri prizadetih spremenilo v grenko razočaranje in celo osramočenost. Tega občutka ni moglo spremeniti niti sočutje drugih pacientov, pa tudi ne ogorčenje drugih borcev, ki niso bili v zdraviliščih.

Tone Jakopič

namoi

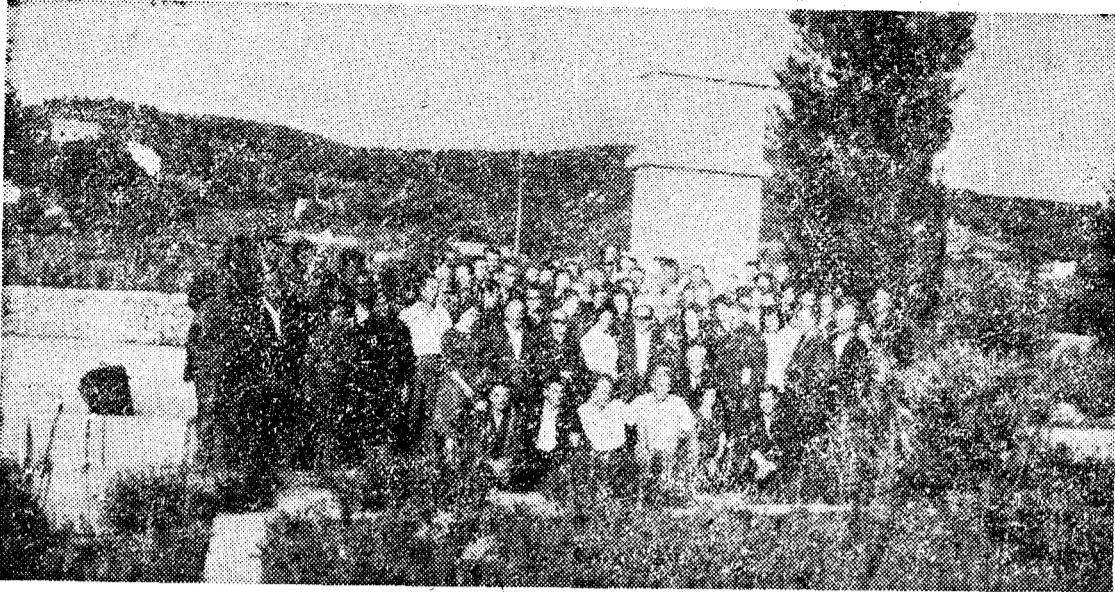
LJUBLJANA

V I. nadstropju trgovske hiše

moške zapestne ure »Start« 7.180 din — pozlačene 11.015, »Raketa« 9225 din, »Doxa« 35.910 din, »Darwil« 28.730 dinarjev krom, 30.500 din pozlačene, »Aretta« 23.500 din, »Cortebert« 34.425 din, »Helvetia« 35.000 do 40.700 dinarjev, »Glashutte« 16.520 dinarjev; ženske zapestne ure — »Luč« 7.980 din, »Slava« 10.740 din, »Darwil« 28.730 din krom, 30.500 din pozlačene, »Aretta« 26.500 din, »Cortebert« 31.465 dinarjev, »Glashutte« 11.700 dinarjev.

Budilke — Insa — od 3.100 do 9.640 din

Člani ZVVI iz Nove Gorice na izletu — slikani pred spomenikom na Rabu

Borci in invalidi na izletih

Prvi jesenski dnevi so najljepši za izlete. Vročina je že mimo in jutra se prebujajo sveža ter prijetno hladna. Tako so mnoge krajevne organizacije in tovarniški aktivni izkoristili letošnje lepo jesen in za svoje člane pripravili prijetne izlete. Seveda so prijetno združili s koristnim; obiskali so znane partizanske kraje ter znova v duhu zaživeli v krutem, pa tudi lepem času izpred dvajsetih in več let.

Aktiv ZB rudnika rjavčega premoga Kanižarica je s pomočjo uprave rudnika za svoje člane pripravil dvodnevni izlet v znane partizanske kraje. V Idriji so se izletniki srečali s predstavniki tamkajšnjih borcev, ki so jih pristočno sprejeli in jim razkazali rudnik živega srebra. Tovariši so se pogovarjali o kolektivnem življenju borcev-rudar-

jev ter o njihovem položaju v rudarski delovni skupnosti. Borci iz Kanižarice so obiskali tudi Vojsko, Cerknjo in Škofjo Loko, v tiskarni Slovenija pa jim je sekretar občinskega združenja ZB Ciril Kumar pripovedoval o pomenu tiskarne med NOB.

Člani krajevne organizacije ZVVI Dolenjske Toplice so sklenili obiskati Postojnsko jamo in Slovensko Primorje. Izleta so se zelo razveselili, saj mnogi med njimi doslej morja še niso videli. Po ogledu Kopra so se ustavili v invalidskem domu v Strunjanu. V Sečovljah jih je zelo zanimal postopek pri pridobivanju morske soli. Jože Fuks, član piranske organizacije VVI in delavec v sečovelskih solinah, je izletnikom marsikaj povedal o pridelovanju soli. V Piranu pa so se izletniki srečali

s predsednikom in tajnikom piranske organizacije invalidov. V prijateljskem pogovoru so izmenjali mnenja o delu v invalidskih organizacijah.

Člani KO ZVVI Nova Gorica pa so se namenili na Rab. Kar 90 se jih je podalo na dolgo pot na otok, kjer je trpelo v taborišču na tisoče zavednih Slovencev. Na Rabu so jih pristočno sprejeli predstavniki tamkajšnje organizacije borcev in invalidov. Pred spomenik na taboriščnem pokopališču so položili venec in z enominutnim molkom počastili spomin umrlih. Predstavniki vojaških vojnih invalidov z Raba pa je nato pripovedoval o strahotah fašističnega nasilja ter omenil, da je tod pokopanih 6500 evidentiranih žrtev.

Z.

PROBLEMI BORCEV v razpravi občinske skupščine

V četrtek, 7. oktobra je skupščina občine Koper razpravljala o raznih problemih bivših borcev in aktivistov. Delegati so že pred časom prejeli obširno poročilo o vprašanih borcih, ki ga je skupščina dostavila občinsko združenje ZB NOV. Razen tega so predsedstvu skupščine poslala dve resoluciji tajništva štirih mestnih četrti v Kopru in treh borčevskih organizacij v okolici mesta. Naj v kratkem navedemo glavna vprašanja iz poročila o problematiki borcev, ki so ga pred zasedanjem prejeli vsi odborniki.

V koprski občini živi danes okrog 5000 bivših borcev, kar predstavlja 16 odstotkov vsega prebivalstva. Vsa povojna leta so bila vprašanja borcev bolj v ozadju, zato se je nakopičilo na kope vprašanj, ki so čakala na razpravo in rešitev. Najno je, da občinska skupščina od zdaj naprej večkrat razpravlja o teh vprašanih in jih rešuje. Materialne možnosti vse do zdaj niso dovoljevale hitrejšega in uspešnejšega reševanja. Posebno je pereče stanovanjsko vprašanje za iste borce, katerim ni bilo preskrbljeno stanovanje, dokler so bili še v delovnem razmerju. Pri občinskem združenju ZB je registriranih nad 500 proročen za adaptacije in popravila stanovanj borcev. Po ukinitvi stanovanjskih skladov in zmanjšanju prvašinske pomoči se je to vprašanje še bolj zaostriло. Prav zaradi tega bo nujno, da se bodo v bodoče zavzeli za reševanje teh zadev vsi: občinska skupščina z vsemi upravnimi organi, delovne organizacije, SZDI, sindikati in združenje borcev NOV. Potrebno bo vsako leto določiti primerno vsoto iz proračunskih sredstev za popravila stanovanj borcev v mestu in na podeželju. Tu je treba še dodati, da se je na območje občine Koper — zaradi zdravstvenih in drugih

vzrokov — doselilo večje število bivših borcev iz drugih občin republike, kar je še povečalo že tako hudo stanovanjsko stisko. V bodoče naj bi pri reševanju stanovanjskega vprašanja dajali prednost oblikam pomoči, da bi z manjšimi sredstvi dosegli večji učinek.

Skupščina je po obrazložitvi problematike borcev in socialnega varstva razpravljala o navedenih vprašanih in sprejela dva odloka: Odlok o podeljevanju materialnega priznanja borcem in aktivistom NOV, predvojnimi revolucionarjem ter njihovim družinskim članom, ter odlok o družbeni pomoči socialno ogroženim občanom. Prvi člen odloka o podeljevanju materialnega priznanja določa, da obsega materialno priznanje priznavalnino ter druge oblike denarne pomoči borcem in aktivistom NOB in vsem tistim osebam, ki so bile zaradi sodelovanja v NOB zaprte, internirane ali na prisilnem delu, španski borcem in predvojnimi revolucionarjem. Minimalna priznavalnina za leto 1965 znaša 10.000 din mesečno.

Odlok o družbeni pomoči socialno ogroženim občanom, ki ga je sprejela skupščina, predvideva, da se poveča socialna pomoč od sedanjih 3900 din mesečno na največ 10.000 din mesečno, začasna pomoč 18.000 din, enkratna pomoč pa 25.000 din. V letošnjem proračunu je za socialno zdravstvena vprašanja določenih 144 milijonov dinarjev. Kljub temu pa še ni mogoče zadostiti vsem potrebam socialnega varstva. Socialno pomoč prejema v občini 281 občanov. Lani so v občini anketirali 340 ostarelih kmetov, ki jim je potrebna socialna pomoč. Ti živijo večinoma v višinskih predelih občine, kjer ni pogojev

za strojno obdelavo zemlje. Sprejeti odlok bo pripomogel, da bodo začeli reševati tudi take primere.

Razen teh dveh odlokov je skupščina sprejela še naslednje sklepe, ki jih je po nakazani problematiki obrazložila tov. Aljančičeva, predsednica komisije za vprašanja borcev pri občinski skupščini.

Pri obravnavanju davčnih olajšav naj bi se ugodil zahtevkom borcev kmetov. Občinska skupščina naj v svojem proračunu zagotovi potrebna sredstva za popravila stanovanj bivšim borcem, pripravi naj odlok o urejanju mestnega zemljišča, ki naj vsebuje določila o ugodnostih za člane ZB pri ureditvenih stroških in gradnji stanovanjskih hiš za borce. V zvezi s tem naj se predvidi določena sredstva za izvajanje tega odloka. Obrestna mera za kreditne borcem za popravila in gradnje stanovanj naj bi se obračunavala po najnižji možni stopnji, rok vračanja kredita pa naj ne bi bil nižji od 50 let. Pri pripravi predpisov s področja bančnega poslovanja naj bi se skupščina in poslanci zavzeli za to, da bi bili sprejeti taki zakonski predpisi, ki bi omogočali kreditiranje borcev kmetov. Skupščina naj delovnim organizacijam pošlje priporočila, da s posebnimi notranjimi predpisi uredijo pretežanje posebnega dodatka zaposlenih borcev. Zvezni poslanci in skupščina naj se zavzemajo za to, da se v pristojnih forumih resni predlog — »da se status borca prizna vsem udeležencem NOV iz Primorske in Istre, ki so se pred 29. XI. 1943 vključili v NOV.« Skupščina in poslanci naj posredujejo, da bi se 15-letna delovna doba, ki je pogoj za pridobitev borčeveškega dodatka, znižala vsaj na 10 let. Skupščina naj predlaga republiškim organom, da bi dosegli podaljšanje roka za uveljavitev izjemne socialne pokojnine vsaj do konca leta 1965. Potrebno je, da se začnejo okrepiti pristojna služba pri skupščini občine Koper za priznavanje in reševanje zahtevkov posebne delovne dobe. Pri upravnem organu občine čaka na rešitev 1243 zahtevkov, od teh je 252 zahtevkov borcev kmetov. Zagotoviti je treba finančno pomoč ali stipendije otrokom po osvoboditvi umrlih ali socialno šibkejših borcev. Komunalni zavod za soc. zavarovanje naj v dogovoru z ZD organizira sistematične zdravstvene preglede borcev. Skupščina občine naj v proračunu predvidi vsako leto določeno vsoto za civilne pogrebe in preskrbi primeren ceremonial.

Skupščina je razpravljala tudi o predlogu za postavitve večjega spomenika v Črnem kalu 200 padlim borcem v NOV in v zadnji ofenzivi za Trst. Spomenik naj bi bil postavljen na križišču ceste za Gabrovico in naj bi simbolično predstavljal upor prebivalcev slovenske Istre. Odbornik Ivan Jakomin iz Kubeda je ta predlog podprl z ugotovitvijo, da je bila Gabrovica zibelka upora v slovenski Istri, saj je bila v tej vasi že leta 1925 ustanovljena prva partijska celica. V času med obema vojnama je v Gabrovici delovala ilegalna tehnika, med NOB pa je bila središče okrožja. V Rižanski dolini pa vse do hrvaške meje ni nobenega vidnega obeležja, ki bi mladim rodovom prikazovalo, kako huda je bila borba za svobodo.

Občinsko združenje ima za postavitve tega spomenika zbranih že 5 milijonov dinarjev, prav tako je že pripravljen načrt. P. A.

Problemi partizanskih krajev

ZAVILI SMO V NOVI KOT

Med tednom otroka, ki je trajal od 3. do 10. oktobra, nas je zaneslo v Novi kot.

Novi kot? Kdor je partizani po Notranjskem, se morda še spomni prijazne vasi med Prezidom in Loškim potokom, njenih mehko vzvalovanih lazov in gozdnatih holmov, ki jih jesen poživi s čudovitimi barvami. Kakšne pol ure dalje je malo manjši Stari kot. Hiše so razpostavljene po rebrih, precej oddaljene druga od druge.

Včasih, zlasti leta 1944, smo si partizani večkrat skrajšali pot

Zakaj taka razlika? Vojna je zahtevala od obeh vasic hud davek. Mnogo vaščanov je za zmeraj ostalo na tujem — pomrli so po internacijah. Tisti, ki so se po kapitulaciji Italije vrnili, so se razkropili po drugih vaseh, ker doma ni bilo strehe. Po vojni so eni obnovili domačije, druge je zaneslo drugam...

Hišo Franca Cimpriča so Italijani prvo požgali. Vzeli so mu deset glav živine. Vtem ko je bil on v gozdu, so mu ženo s štirimi otroki odpeljali v Cabar, kjer je nekaj tednov čakala z drugimi

ko sta pa Novi in Stari kot tako zapuščenata...

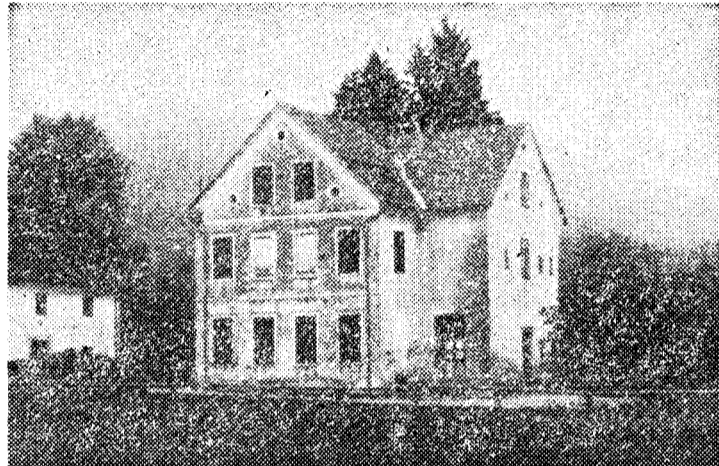
Tako sta zapuščenata, da vaščani ne vedo, ali se bodo njihovi otroci lahko naučili branja in pisanja. In prav zaradi tega vprašanja smo povezali ta sestavek z nedavnim tednom otroka.

Med porušenimi poslopji, ki jih ni po vojni nihče obnovil, je tudi nekdanja šola. Do nedavnega pa so otroci kljub temu hodili doma v šolo — pouk je bil v prostorih bližnje kmečke hiše. Zdaj je ta šola ukinjena in otroke vozi avtobus vsak dan v Loško dolino, šestnajst kilometrov daleč. Stari in Novi kot spadata v občino Kočevje, od koder se vozijo njuni otroci skozi območje občine Cabar v občino Cerknico!

Nismo zagovorniki enorazrednic, toda ob taki poti v šolo se človek vseeno zamisli. Otroci iz Starega kota mora najprej kakšne pol ure pešati, da pride do Novega kota, kjer čaka avtobus, nato se pešje skozi Prezid v Loško dolino. Kdaj mora zjutraj vstati in kdaj se popoldne vrne domov? (V Ljubljani pa so ljudje, ki tarnajo, če hodi njihov otrok en kilometer daleč v šolo!)

Ampak zdaj je že še, ko je suho vreme. Kaj bo po pozimi, ko pokrijejo cesto zameti?

Nekateri si pomagajo tako, da pošljejo otroka čez zimo v internat ali pa h kakšnim sorodnikom v Loško dolino. Kaj pa taki, ki imajo po dva ali celo

Šola v Babnem polju sameva brez šolarjev...

od Čabra do Babnega polja tako, da smo šli po bližnjici, ki je držala skozi Novi kot. Takrat je bilo tam vse puho in prazno, nikjer nisi videl živega bitja, še mačke ne. Med poletno ofenzivo leta 1942 so namreč Italijani vas požgali, prebivalce pa odpeljali v internacijo. Pogled na mrtva ognjišča nam je vzbujal srd nad požgalci, hkrati pa je vstajala pred nami slika nove vasi, ki naj bi zrastle po osvoboditvi.

Po dveh desetletjih je človek vesel, ko obišče Novi kot in namleti na prijazne ljudi v obnovljenih domovih. Veselje pa kali grenka kaplja: samo nekaj domov je obnovljenih, drugod pa so še prav take ruševine kot med vojno, le da je iz njih poglano grmičevje.

S tovarišem sva zavila k Francu Cimpriču. Pri kozarčku žganja se je razvil pogovor o minulih in sedanjih časih.

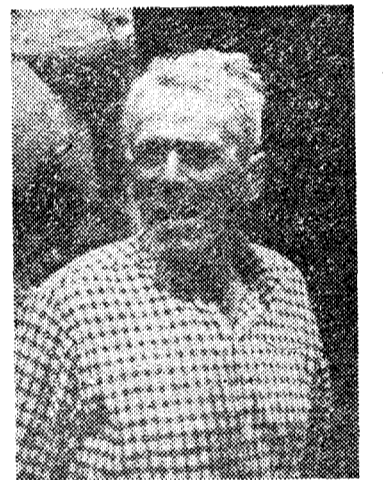
Kolikšen je Novi kot? Pred vojno je imel 45 števil, zdaj jih ima 19. V Starem kotu pa je bilo prej 35 domov, zdaj pa jih je kakšnih deset.

vred na odhod v internacijo. Medtem sta ji dva otroka umrla — v enem dnevu oziroma v nekaj urah je pobralo enega za drugim... V internaciji v Trevisu je umrla še ona... Od preostalih dveh sinov je eden padel v partizanih.

Podobna usoda se je med vojno zgrnila tudi na druge družine iz teh vasi. Kdo bi mogel popisati vse, kar so prestale? Nihče, ker to je bilo več kot gorje...

Leta 1951 si je Cimprič obnovil domačijo. Zdaj je zadovoljen in se ne bi nikdar ločil od Novega kota, čeprav je »bogu za hrbtom«, kakor pravimo. Pred vojno je garal po tujih deželah, zdaj mu ni treba hoditi po svetu, ker se doma kar dobro živi; dobiva namreč tudi pokojnino, za kar je državi zelo hvaležen. Nekaj ga pa je boli, kakor tudi druge vaščane. Namreč to, da mladina sili drugam, v industrijske kraje. Kdo bo ostal na tej zemlji, ki je tako pripravna za živinojere?

Saj ni čudno, da so za mladino bolj privlačni drugi kraji.

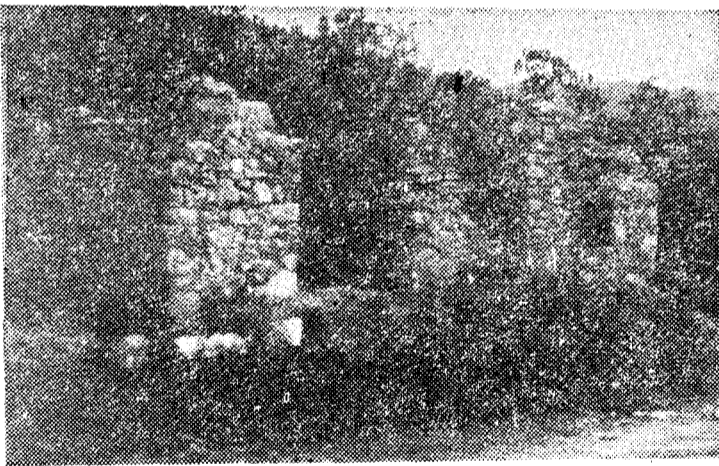
Franco Cimprič iz Novega kota

tri šoloobvezne otroke? Vseh prav gotovo ne morejo spraviti v internat ali h sorodnikom, ker bi jih to preveč stalo.

Gradišče v Novem kotu novo šolo ne bi kazalo, ker je premalo otrok zanjo. Morda bi rešili vprašanje tako, da bi jim izposlovali možnost obiskovanja šole v Babnem polju (5 km daleč), ki je prav tako zaprta. Babno polje ter Novi in Stari kot pa že imata skupaj toliko otrok, da bi jih bilo za eno šolo, vsaj za štiri razrede. Ali pa naj občina Cimprjev zgradi cesto do Loškega potoka, da bi se otroci vozili tja (kakšnih 5 km daleč).

Neka rešitev je vsekakor potrebna, saj imajo otroci iz teh dveh vasi prav tako pravico do osnovne izobrazbe kakor drugi otroci; družba je dolžna poskrbeti za njihovo osnovno šolanje, ki je pri šestnajstkilometrski razdalji med domom in šolo močno ogroženo!

Ali so pristojni občinski činitelji v tednu otroka kaj pomislili na to? F. S.

V Novem in Starem kotu je še mnogo takih dokumentov fašističnega nasilja

Peto republiško prvenstvo v taktično-orientacijskem pohodu

(NADALJEVANJE S 1. STRANI)

Kakšni pa so bili rezultati? Poudariti je treba predvsem naslednje dejstvo: pred dvema letoma so bili tekmovalci zvečne »stari« rezervni oficirji in podoficirji, udeleženci NOB, lani je bila polovica udeležencev že »mladih«, letos pa je bilo med tekmovalci že več kot 90 % mladih povojnih rezervnih oficirjev in podoficirjev, starih od 22 do 30 let! Zal se tekmovanja niso udeležili predstavniki vseh občin. Težko je razumeti, da predsedstva tako velikih organizacij, kot so, denimo, Ljubljana-Bežigrad, Ljubljana-Moste, Kočevje, Zagorje, Jesenice, Postojna, Murska Sobota in še nekatere druga, niso mogla najti člana, ki bi jih predstavljal na tem pomembnem tekmovanju.

Večji del tekmovalcev je kljub zelo zahtevnim nalogam in strogemu ocenjevanju pokazal solidno znanje (zmagovalec je, na primer, dosegel 129 izmed 156 možnih točk). Treba pa je pripomniti, da so bile priprave nekaterih tekmovalcev pomanjkljive (dokaz: medtem ko je sedem tekmovalcev že s prvim strelom zadelo cilj, drugim desetim tekmovalcem ni to uspelo niti s petim strelom) in da so

nekatero organizacije poslale na tekmovalce sicer zelo prizadene tekmovalce, vendar s pomankljivim strokovnim znanjem (denimo, rezervne vodnike, ki so bili še pred kratkim desetarji in so se zato le težka znašli v vlogi komandirja čete).

Po končanem tekmovanju je predstavnik predsedstva ZB NOV Slovenije Jože Merlak, general v pokojju, desetim najuspešnejšim tekmovalcem razdelil lepa praktična darila. To pa so bili naslednji tekmovalci:

1. IVAN FERK iz Slovenske Bistrice (129 točk);
2. ŽIVKO KNEŽEVIČ iz Maribora-Tabor (119 točk);
3. BOŽIDAR BREGAR iz Ribnice (116 točk);
4. SAŠO VUKOVIČ iz Radovljice (113 točk);
5. MILAN ŽDRNJA iz Kopra (109 točk);
6. MARTIN VREČKO iz Sentjurja pri Celju (108 točk);
7. ANTON SVRSINA iz Litijske (107 točk);
8. VILI PERNAT iz Šmarja pri Jelšah (106 točk);
9. JANEZ GRADIŠNIK iz Raven na Koroškem (102 točki);
10. FRANC KREČIČ iz Celja (100 točk).

Tovarna kos in srpov

SLOVENJ GRADEC

IZDELOVANJE VSEH VRST KOS IN SRPOV TER JEKLENIH KROGEL ZA RUDARSTVO

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

„koliko je nosilec Partizanske spomenice 1941?

Poverjeništvu narodne obrambe Nacionalnem komiteju osvoboditve Jugoslavije je že 14. septembra 1944 izdalo odlok, da se boricem in voditeljem, ki so v narodnoosvobodilnem boju sodelovali že 1941. leta, dodeli Spomenica 1941 kot znak priznanja za udeležbo v boju. Kasneje je Partizansko spomenico dodeljevalo ministrstvo za narodno obrambo. Do 1963. leta, ko so končali s tem delom, so priznali pravico na Partizansko spomenico 1941 27.523 proslilec.

Ali veste...

...koliko odredov je med narodnoosvobodilnim bojem delovalo v Jugoslaviji?

V začetku narodnoosvobodilnega boja so bili partizanski odredi manjše vojaške enote, v katerih je bilo po kakih petdeset (kasneje po več kot sto ali celo tisoč) borcev, poveljevali pa so jim komandirji (kasneje komandanti) odredov. Borec v odredih so se imenovali partizani, čeprav je v prvih dneh zaslediti tudi naziv »gverilec« oziroma »gverilski odred«.

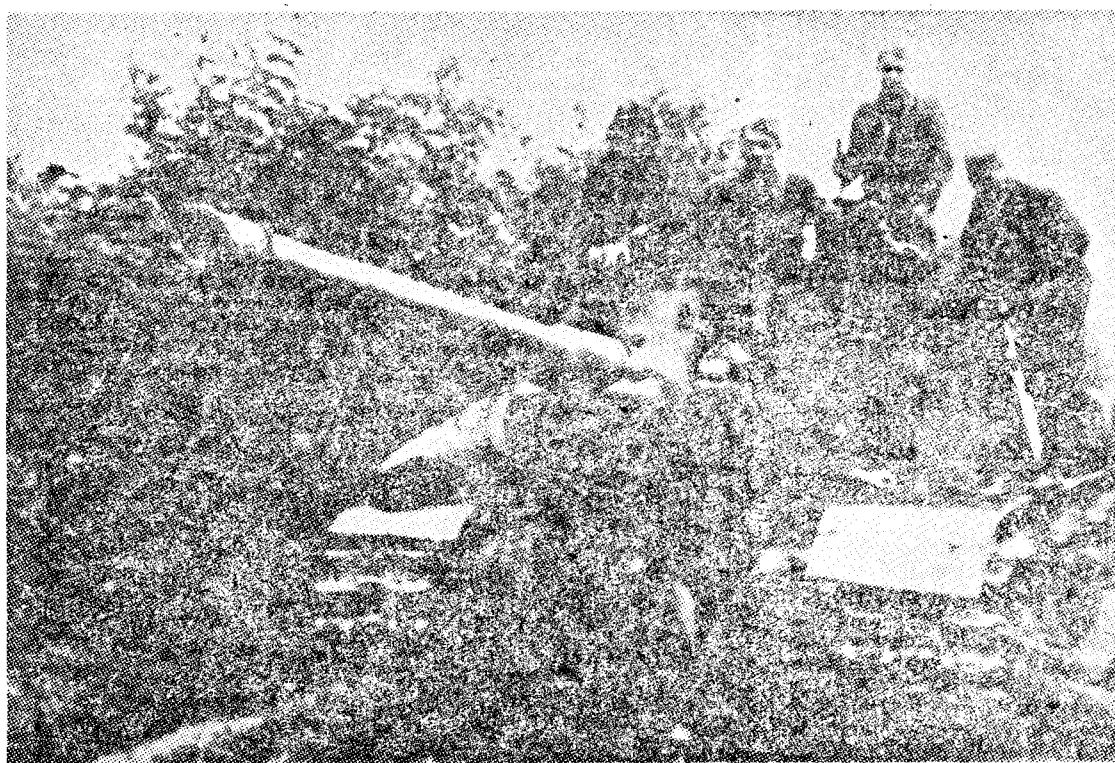
Ze 1941. leta je v Jugoslaviji delovalo 49 partizanskih odredov (z bataljoni in četami), 10 samostojnih bataljonov in mnogo samostojnih čet, še več pa jih je bilo v kasnejših letih. Skupno je med narodnoosvobodilno vojno delovalo (ne upoštevajoč manjših odredov) na območju Bosne in Hercegovine 71, Crne gore in Sandžaka 15, Hrvatske 80, Makedonije 25, Slovenije 30, Srbije 50 in Vojvodine 31 odredov. Skupno sta torej bila 302 partizanska odreda.

...koliko tankov je imela predvojna Jugoslavija?

V tankovskih enotah predvojne Jugoslavije so bili predvsem tanki francoske in češkoslovaške proizvodnje (»Renault« in »Skoda«). Najprej so ustanovili bataljon bojnih vozil, v katerem je bilo 50 tankov tipa »Renault«, 1937. leta se mu je pridružil še eskadron hitrih bojnih vozil z osmimi lahki tanki tipa »Skoda«, tri leta kasneje pa še 2. bataljon bojnih vozil s 50 tanki tipa »Renault M. 35«.

Predvojna jugoslovanska vojska je torej imela 100 tankov tipa »Renault«, 8 tankov »Skoda« in tri oklopne avtomobile.

BITKA ZA BEOGRAD

Štirinajstega oktobra 1944 je salva iz 300 topov in 24 »katjuš« naznanila začetek velike bitke za jugoslovansko prestolnico. V juri nad Beograd so krenili dva korpusa generala Peka Dapčevića in mehanizirani korpus sovjetskega generala Zdanova. To operacijo, ki je trajala sedem dni, nam opisuje generalpolkovnik Savo Drljević

V ministrovem »mercedesu« v Beograd

Konec septembra 1944 je komandant 1. armadne skupine general Peko Dapčević poklical v svoj štab v Arandjelovcu obveščevalnega oficirja 1. proletarskega korpusa majorja Miloša Vučkovića. Pogovor je bil zelo kratek.

»Miloš,« mu je Peko zaupno dejal, »znano ti je, da nam lahko vsak hip pride ukaz, naj krenemo nad Beograd. Tovaři Tito je zaradi tega odpotoval na razgovore v Moskvo. Podatki, ki jih pošiljajo beograjski aktivisti, nam več ne zadostujejo. Potrebujemo strokovna poročila kakoga oficirja. Saj razumeš, kaj hočem reči.«

Izkušeni obveščevalec, ki so se mu za hip zasvetile oči, se je nasmehnil.

»Seveda, tovariš general!« je zadovoljno odgovoril. »Vesel sem, da ste se odločili zame.«

Major Vučković je še isto noč vzpostavil stik s Kosmajskim partizanskim odredom, ki je deloval v nemškem zaledju. Ze naslednjo noč pa je s pomočjo odrednega obveščevalnega oficirja Beograščana Andjelkovića blizu Rajle zaplenil »mercedes«, v katerem so našli pomočnika nekoga ministra v Nedićevi vladi in njegovega sekretarja. Dve uri kasneje se je avto ustavil pred spuščeno zapornico pri mitnici, tik pred Beogradom. Major

Vučković, ki se je bil preoblekel v civilno obleko, je nemškemu poročniku pomolil legitimacijo »ministrovega pomočnika«. Andjelković, ki je imel v žepu pištolo in ki jo je nameril v šoferjev hrbet, pa »ministrovega sekretarja«.

Nezapljeni poročnik je nekajkrat pogledal v legitimacijo, nato pa se oziral po ljudeh v avtomobilu, ko da bi kaj sumil. Prav tedaj pa se je tam mimo pripeljala daljša kolona nemške motorizirane pehote, ki je prihajala kot okrepitev beograjske garnizije. Poročnik ni imel več časa za podrobnejše preverjanje in je ukazal stražarju, naj dvigne zapornico. Andjelković je s pištolo sunil šoferja v hrbet, »mercedes« pa je nato ob polnem plinu švignil v zatemnjeno mesto...

Poročila iz kleti

V naslednjih dneh so v naš štab začeli prihajati šifrirani radiogrami, ki so potrjevali to, kar smo bili že poprej vedeli: da bodo Nemci skušali zadržati Beograd v svojih rokah.

Takrat so bile enote 3. ukrajinske fronte maršala Tolbuhina za uničenje vsakega nasprotnikovega vojaka znašali le 0,75 dolarja, v prvi svetovni vojni pa 60.000 dolarjev. Po podatkih nemškega časopisa »Abendecho« je ta vojna stala kakih 956 milijonov zlatih mark, zahtevala pa je približno deset milijonov smrtnih žrtev. Se dražja pa je smrt postala v drugi svetovni vojni, ko je padlo 16 milijonov vojakov in 26 milijonov med civilnim prebivalstvom. Skupni stroški druge svetovne vojne so znašali poldrugo milijardo dolarjev ali po 90.000 dolarjev na vsakega ubitega vojaka.

vedno bile v Makedoniji in Grčiji, je grozila nevarnost, da se ne bodo več imele kam umakniti. Zato je feldmaršal von Weucks, nemški poveljnik za jugovzhod, ukazal, da je treba iz divizij, ki so v Srbiji, sestaviti posebno armadno skupino »Velber«. Njena naloga je bila, da omogoči umik iz Grčije in Makedonije armadni skupini »E«, ki je pod poveljstvom generala Lehra imela kakih 350.000 mož. Von Weucks je želel preprečiti prodor sovjetskih enot iz Bolgarije in Romunije v Jugoslavijo in njihovo združitve z divizijami narodnoosvobodilne vojske. Tako je Beograd postal za nemško poveljstvo težišče obrambe Balkana.

Vučković, ki se je skrival v kleti Andjelkovićeve hiše, nam je iz dneva v dan pošiljal nove podatke o razporeditvi nemških enot v mestu in njihovih utrdbah. Nemci, ki so nameravali ostati v Beogradu do prihoda von Lehrovih sil, so se hitro utrjevali. Njihova zunanja obrambna črta, ki se je oslanjala na Savo in Donavo, se je raztezala od Obrenovca in prek Avale vse do Ritopeka. Nemci so

sklenili, da mora do najhujšega odpora priti na robu mesta, iz oporišč na Čukarici, Banovem brdu, Topčideru, Banjičkem visu, Kojarniku in Velikem Vračaru.

Titov telegram

Šestega oktobra smo prejeli ukaz vrhovnega komandanta, naj divizije 1. armadne skupine krenejo proti Beogradu. V njem je bilo tudi naslednje:

»Napada na Beograd naj se udeleži vsa naša armadna skupina z vsemi desetimi divizijami. Zelimo — to pa je tudi želja Rusov, da v Beograd najprej vkorakajo naše enote.«

Maršal Tolbuhin je 9. oktobra ob pol petih zjutraj velel generalu Zdanovu, naj s svojim 4. gardskim mehaniziranim korpusom takoj krene prek Zajčarua in Zagubice proti Beogradu in naj se pri tem ne ozira na nemške sile, ki bodo desno in levo od njega. V tem povelju je med drugim tudi naslednje:

»... Beograd je treba osvojiti najkasneje do 14. oktobra popoldne in ga je treba zadržati v svojih rokah do prihoda 57. armade.«

PRIHODNJIČ:

- Skupno z Rusi prek Šumadije
- Pred mestom • »Ogonji!«

FOTOGRAFIJA Z VPRAŠAJEM

Morda fantje na fotografiji predstavljajo enoto VDV na Dolenjskem poleti 1944? To je samo domneva, okrepljena z angleškimi uniformami in oficirskimi čini, ki jih fantje nosijo. Ako boste prepoznali partizane na sliki, pišite nam čimprej in vse, kar bi se o fotografiji utegnili spomniti.

Ubijanje postaja čedalje dražje

Pred stoletji in tisočletji so se vojskovali predvsem zato, da so prišli do sužnjev, cenene delovne sile, novih ozemelj in bogastev itd. Takrat so vojne morda imele za napadalce še kak gospodarski pomen.

V zadnjih desetletjih, zlasti pa v zadnjih letih, so se razmere tudi glede tega temeljito spremenile. Oboroževanje in razdejanje, ki ga sodobna vojna prinaša, sta tako dragi zaradi, da je nobene osvojitve ali reparacije, ki bi jih premaganec moral plačevati, ne morejo nadoknaditi.

Od 0,75 do 90.000 dolarjev za ubitega vojaka

O izredni podražitvi vojne tehnike nam pričča podatek, da je, denimo, bombnik »martin« iz 1920. leta stal 38.000 dolarjev, bombnik »B-29« iz druge svetovne vojne 680.000 dolarjev, sodobni bombnik »B-52« pa že 8.500.000 dolarjev. Naj omenimo, da bi stroški za supermoderni bombnik »Valkyrie B-70« znašali kar 136.000.000 dolarjev. Ta pa je celo za tako bogato državo, kot so ZDA, le preveč in je zato ostalo samo pri prototipu tega letala.

Do podobnih podražitev je prišlo tudi pri mnogih drugih orožjih, da ne omenjamo raket in atomskih bomb, ki jih imajo na zalogi že toliko, da so do-

segli že po 800 ton TNT eksplozivne moči na vsakega prebivalca ZDA in ZSSR. Zato se ne smemo čuditi, če so povprečni

dnevni stroški vseh vojskujočih se držav konec prvega leta prve svetovne vojne znašali 2.800.000 dolarjev, spomladi 1944. leta

49.000.000 dolarjev, sedaj pa že 328.000.000 dolarjev.

Za časa Rimljanov so stroški za uničenje vsakega nasprotnikovega vojaka znašali le 0,75 dolarja, v prvi svetovni vojni pa 60.000 dolarjev. Po podatkih nemškega časopisa »Abendecho« je ta vojna stala kakih 956 milijonov zlatih mark, zahtevala pa je približno deset milijonov smrtnih žrtev. Se dražja pa je smrt postala v drugi svetovni vojni, ko je padlo 16 milijonov vojakov in 26 milijonov med civilnim prebivalstvom. Skupni stroški druge svetovne vojne so znašali poldrugo milijardo dolarjev ali po 90.000 dolarjev na vsakega ubitega vojaka.

pa bo naraščalo, število ubitih nasprotnikov.

1 podmornica = 30 bolnišnic

S preusmeritvijo stroškov za oboroževanje na koristne investicije bi na svetu kaj hitro nastalo blagostanje. Samo eno izmed ameriških oporišč za medcelinske rakete stane 250 milijonov dolarjev. Prav toliko pa znašajo stroški tudi za hidrocentralo v Dallasu, ki ima več kot dva kilometra dolg jez, daje pa 1.730.000 kWh.

Letalonosilka »Constellation« je stala 275.000.000 dolarjev, za razvoj zaostalih območij ZDA pa so 13. maja 1960. leta odobrili 250.000.000 dolarjev.

Tovarna orožja za potrebe mornarice v Washingtonu D. C. je stala 104.616.180 dolarjev. Za ta denar pa bi lahko postavili 26 novih bolnišnic, izmed katerih bi vsaka stala 4.000.000 dolarjev in bi v vsaki bilo po 160 bolniških postelj.

Podmornica s projektili »Polaris« stane 105.000.000 dolarjev, vsak izmed šestnajstih projektilov pa še po 1.100.000 dolarjev. Vladni program pomoči tujini za primer lakote pa predvideva le 104.095.000 dolarjev izdatkov.

Vsako letalo »B-52« stane po 8.500.000 dolarjev in vsaka raketa »Atlas« 13.700.000 dolarjev. Program za prehrano 14 milijonov otrok pa predvideva skupna le 110.000.000 dolarjev stroškov.

Menimo, da te številke ne potrebujejo nobenega komentarja.

V Vietnamu — 125.000 dolarjev

Še dražje kot v drugi svetovni vojni pa je ubijanje v vietnamski vojni.

Podatki o dosedanjih stroških vietnamske vojne in o številu ubitih vojakov se sicer precej razhajajo, ker vsaka stran objavlja različne podatke. Če vzamemo za osnovo ameriške podatke, bo končna številka precej točna, vsekakor pa ne previsoka.

Od začetka spopada pa doslej je padlo kakih 6.000 pripadnikov Vietkonga, za vojno pa so doslej samo ZDA porabile precej več kot 500.000.000 dolarjev. Nekateri opazovalci so celo ugotovili, da so ameriški stroški za vojno, ki divja kakih 15.000 kilometrov daleč od njihove države, precej večji. Iz teh podatkov je moč sklepati, da je doslej vsak ubiti borec Vietkonga stal samo Američane vsaj 125.000 dolarjev. Nihče pa ne dvomi, da bodo stroški še višji, saj bo v Vietnamu namesto sedanjih 150.000 ameriških vojakov kmalu že 300.000 ali 400.000 mož. Zato bodo stroški vojskovanja rasli vsekakor hitreje kot

Ameriška vojska se poslužuje najbolj umazanih načinov, vrednih esesovcev, pri »pacifikaciji« Vietnama

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

Največjega antisemita vseh časov je ujel – Žid

Potem ko so pred dobrimi dvajsetimi leti predstavniki nemškega nacističnega režima podpisali kapitulacijo, se je začel lov na vojne zločince. Med njimi je bil tudi Streicher, največji antisemit vseh časov

Angleži so v lovu na Himmlerja preiskali tudi bolnišnico nemške mornarice v Flensburgu in tam našli Alfreda Rosenberga, pisca nacističnega evangelija »Mit 20. stoletja«. Rosenberg si je v tej bolnišnici zdravil neko manjšo poškodbo na nogi. To je bila posledica alkohola, s katerim se je opijal zaradi razočaranja, ker ga Dönitz ni vzel v svojo začetno vlado. Tudi njega so kasneje postavili pred nürnberško sodišče, vendar ne zaradi njegove filozofije in ideologije, temveč kot nekdanjega ministra za okupirana vzhodna ozemlja.

Potem so lov na nacistične zločince ponovno prestavili v Bavarske Alpe.

Triindvajsetega maja 1945 so se štirje Američani pajali s svojim čipom proti Berchtesgadnu. Major Bleet iz 101. divizije je

sedel na zadnjem sedežu in zamisljeno opazoval slikovito pokrajino. Zaželel si je, da bi tu preživel svoj dopust, brž ko bo mogel svojo vojaško uniformo zamenjati s civilno obleko...

Ko so drseli po poti ob vznožju hribov, ki je bil sestavni del bližnjega lepo ograjenega posestva, je Bleet nenadoma opazil nekega slikarja, kako sedi pred svojo tablo in nekaj slika. Pred njim so se pasle krave, njihovi zvonci pa so prijetno cingljali. Prizor je bil tako čudovit, da se je major sklenil zaustaviti. Stopil je do hiše in zaprosil za skodelico mleka, to pa pravega mleka, s smetano in prijetnim duhom, ki nima ničesar skupnega s pasterizirano tekočino, ki jo prodajajo po newyorških samopostrežnih trgovinah.

Medtem ko je počasi pil, se

je major začel pogovarjati s starčkom-slikarjem. Govoril je v svojem materinem jeziku, v starem nemškem dialektu, ki pa ga v Nemčiji še kar razumejo.

Major: »Kako je, dedek? Je vaša to lepo posestvo?«

Starec se je ozrl vanj. Obraz mu je bil poln gub, imel pa je lepo belo brado.

Starec: »Ne. Samo stanujem tu. Sem umetnik, saj razumete, slikar...«

Major: »Kot umetniku vam nacisti brčkone niso pogodu.«

Starec: »Politika me ne zanima. Moja edina strast je umetnost...«

Major je zmajal z glavo. Nasmešnil se je: na tem nagubanem licu ga je nekaj spominjalo na fotografijo Juliusa Streicherja, fanatičnega antisemita, ka-

terega slike so nalepili po vseh vojašnicah z naslednjim opozorilom: »Iščejo ga zaradi zločinov proti človeštvu.« Tako se je majorju nudila nenavadna prilika, da bi se s starčkom poslalil...

Major: »Veste, dedek, da ste neverjetno podobni Juliusu Streicherju?«

Starec je nenadoma poskočil, v obeh pa se mu je pokazal strah.

Starec: »Ste me torej le prepoznali?« je zašepetal sam zase.

Major ga je zgrabil za roko. Spet se je primerilo, da so po golem naključju ujeli še enega nacističnega zločince.

Streicher je še vedno upal, da se mu bo posrečilo popraviti napako, ki jo je bil storil.

Starec: »Pišem se Seiler,« je hitro dejal. »Hermann Seiler.«

Prepozno. Major je že namignil svojim tovarišem.

Major: »Aretirani ste.«

Streicher, prestrašen in besen sam nase, je povsli glavo. S svojo razmršeno glavo, progasto srajco brez ovratnika in pomečkanimi hlačami je bil podoben kakemu potepuhu, ki so ga bili prestregli žandarji.

Starec: »Želel bi se preobuti... v hiši...« je zamrmral.

Major mu je ustregel. Streicher je s klecavimi koraki stopil v hišo. Sedel je v naslonjač. Približala se je neka mlada in privlačna žena, pokleknila poleg njega, mu snela copate in mu pomagala obuti čevlje, nato pa skrbno zategnila vezalke na njih. Medtem ni spregovorila nobene besede, pa tudi poslovala se ni, ko so ga Američani odpeljali proti svojemu čipju. Nihče ni zvedel, kako ji je ime.

Ameriško časopisje je potem objavilo:

»Aretiran je Streicher, največji antisemit vseh časov. Ujel pa ga je neki Žid iz New Yorka.«

Operacija »Veliki skok«

V »TV 15« smo pred meseci objavili vrsto člankov o dogodivščinah in podvigih legendarnega sovjetskega obveščevalca Nikolaja Kuznjecova, ki je na svoje akcije navadno odhajal v uniformi nemškega oficirja in pod imenom Paul Siebert. »Ogonek« je pred kratkim objavil doslej še neznan epizodo: kako je Kuznjecov-Siebert odkril nacistični načrt o atentatu na vodje treh zavezniških držav med njihovim sestankom v Teheranu.

Kuznjecov je ob desetih zvečer zapustil družbo, ki se je bila zbrala v Legionovi ulici števil. 15, z izgovorom, da je utrujen in da ga boli glava. Dejansko pa je želel biti sam in razmisliti o tem, kar je bil opazil v zadnjih dneh.

Mesto Rovno je bilo zatemnjeno. Na vsakih pet do deset minut je srečeval patrolje: namrščene vojake v čeladah in s puškami, pripravljenimi na strel. Po dogodkih v prejšnjem letu, zlasti pa po miniranju prozorskega mostu, je nemški okupator ob vseh pomembnejših objektih v mestu okrepil stražo, podvojil število patrolj in uvedel nove kazenske ukrepe.

SIEBERTOVA »ZAROČENKA«

Kuznjecov se ni imel česa bati. Listine oberleutnanta so bile v redu. Vsaka patrolja, ki ga je legitimirala, je bila prepričana, da ima pred seboj za služnega bojovnika in nosilca dveh »železnih križev«, ki sedaj, potem ko je bil na vzhodni fronti hudo ranjen, dela v Rovnem kot pooblaščenec vrhovnega poveljstva pri evakuiranju materialnih dobrin iz okupiranih krajev Sovjetske zveze.

V Rovnem je Kuznjecov imel nekaj zelo koristnih sodelavcev. Med njimi sta bili tudi sestri Dovger, razen tega pa še Maja Mikotā in Lidija Lisovska. Sestrina Dovger je bilo najhuje. Vse mesto je vedelo, da nemški fašisti v njunem stanovanju v Legionovi ulici števil. 15 prirejajo orgije in da sta sestri zaposleni pri Nemcih...

Valja Dovger? Temu suhljatu temu dekletu, ki je spretno igrala vlogo Siebertove zaročenke, se je posrečilo premotiti celo Ericha Kocha, nemškega komisarja za Ukrajino, da je na njegovo priporočilo dobila zaposlitev v državnem komisariatu.

RADOVEDNI STURMBAHNFÜHRER

Zadnje dni je Kuznjecov neprestano razmišljal o Paulu von Artelu: kaj ta mladi in, po mnenju mnogih, izredno nadarjeni esesovski oficir počne v Rovnem? Kuznjecov ni niti najmanj dvomil, da gre za obveščevalca

velikega kalibra. Artel se mu je s svojimi osemindvajsetimi leti zdel premlad za čin sturmabahnführerja SS, ki si ga je mogel pridobiti le s kakimi izjemnimi zaslugami. Kuznjecov je že nekajkrat prepričal, da so Artela, ki sicer ni imel nobenega položaja, v gestapu in SD zelo cenili...

Kuznjecov-Siebert je bil do njega zelo zadržan, čeprav je bil prepričan, da temu ne bo ušla nobena njegova beseda in nobena kretnja. Prav zato je vodstvo partizanskega odreda sklenilo, naj ga Kuznjecov pusti pri miru in čaka na nadaljnji razplet dogodkov.

Von Artel je bil radovednejši kot drugi oficirji, s katerimi je Kuznjecov v Rovnem prihajal v stike. Od teh se je razlikoval po obsežnem znanju in veliki bistroumnosti. Literaturo je dobro poznal, razumel pa se je tudi na glasbo.

DVE LETI V MOSKVI

Ko sta nekega dne z Artelom sedela v kavarni, je ta povabil k svoji mizi nekega domačina in z njim govoril v ruskem jeziku. Kuznjecov ga je pazljivo poslušal in se delal, da ga sploh ne razume. Moral pa je priznati, da bi ga imel za pravega Rusa, če bi ga srečal in se začel z njim pogovarjati, denimo, v Sverdlovsku. Von Artel je govoril rusko enako dobro kot Kuznjecov nemško.

»Kje pa ste se tako dobro naučili rusko?« ga je Kuznjecov vprašal, brž ko se je domačin oddaljil. S tem vprašanjem ni ničesar tvegalo.

»Ruščina me že dolgo zanima, dragi moj Siebert... Ste kaj razumeli?«

»Znam kakih deset besed, ki sem se jih naučil iz vojaškega priročnika.«

Artel je pokimal, nato pa se zresnil in nadaljeval:

»Imam vtis, da znate čuvati skrivnosti, in vam zato lahko povem, kje sem se naučil ta jezik. Pred vojno sem namreč dve leti živel v Moskvi.«

»Kaj pa ste delali tam?«

»Pa menda ne mislite, da sem boljševikom pomagal pri graditvi socializma!«

»Že razumem,« je rekel Kuznjecov. »Bili ste obveščevalec.«

»Obnašate se kot dobro vzgojen človek, sicer bi brčkone uporabili besedo vohun. Se morda motim?«

Kuznjecov mu je z nasmehom in kot znak vdaje stisnil roko.

»Pred vami ni moč ničesar skriti. Res sem mislil nekaj takega. Mi, vojaki, nimamo prevelikega spoštovanja do tega.«

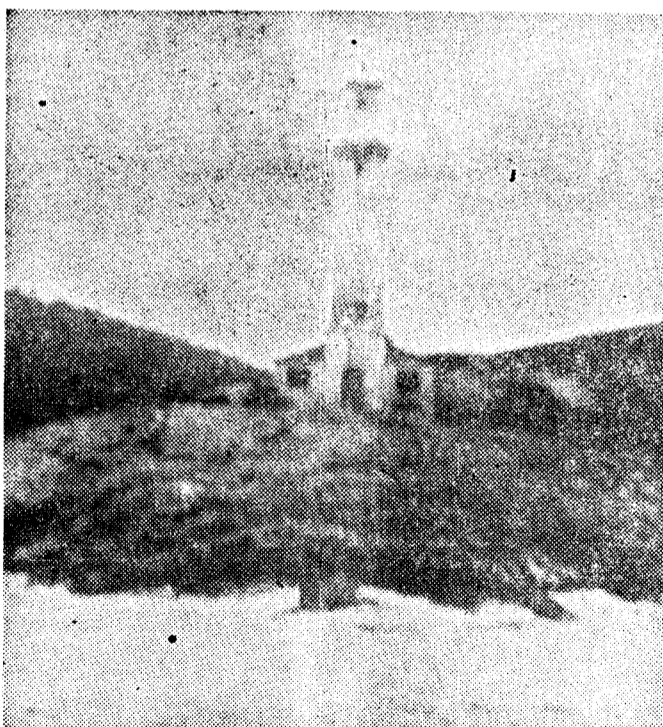
Esesovec se ni jezil in je odgovoril:

»Čeprav zelo cenim vaše križe, vendar bi lahko stavil, da sem Rusom prizadejal več škode kot vsa vaša četa.«

PRIHODNJIČ:

● Nevarni pogovori ● Krogla in križ ● Nenavaden predlog ● Perzijska preproga

V BESEDI IN PODOBI

SVETILNIK STONČICA spada med naše najstarejše svetilnike na morju, kajti postavili so ga že pred sto leti. Do leta 1929 je tu bila semafovska postaja, med vojno pa pomemben položaj za obrambo otoka Visa.

MED ANGOLSKIMI PARTIZANI

2

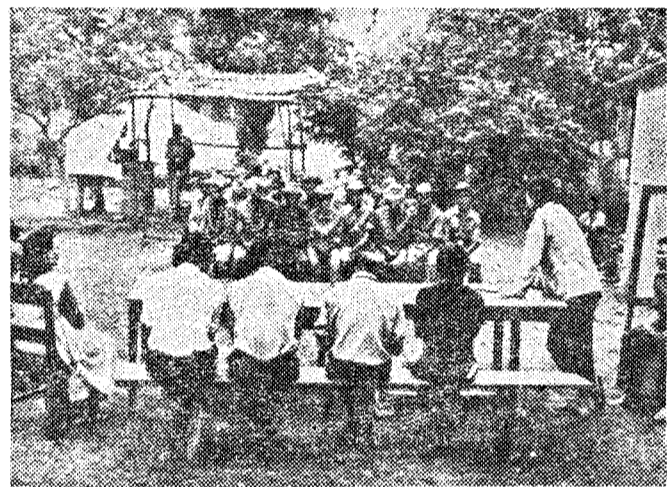
MIHAIL DOMOGACKIH

Vse to je za mano. Zdaj sem v Angoli. Na nebo je priplaval mesec in se začel premikati po rahlih valovih oblakov: potapljal se je in se znova prikazoval. Goščava se je odela v biserno medlo svetlobo. Dalje, agenda čisto blizu, pa se začena džungla.

»Zdaj je čas, da malo počijemo. Lahko spijemo nekaj požirkov vode. Naprej bo mnogo težje!«

Vstopili smo v džunglo, kot bi se potopili v toplo vodo z zaprtimi očmi. Bilo je temno, zadušljivo in vlažno. Pod nogami smo imeli lepljivo, zdrizasto, zoprno blato. Od zgoraj je začelo kapati. Džungla je začela oddajati odvečno vlogo. Dolgo in težko smo hodili po tem mrtvem gozdu. Toda šele naslednji dan sem resnično dojel, kaj je to.

Vlažne izparine so nas prevzele s strahotno utrujenostjo. Giganti rastlinskega sveta so mogočni, kot bi se s svojimi krošnjami uprli v samo nebo. Iz njih tiho, izdajalsko padajo viseče liane. Cez koliko velikanov, ki so jih porušile liane, moramo na našem potovanju! Liane prijemljejo za obleko, jo trgajo. Ko pa bi se rad prijel za lianino sluzasto krivo cev, te opozore:

ANGOLSKI PARTIZANI MED DOMACINI

»Pazite, da ne primete kače!«

Srhi te preleti telo ob tej misli. Zdaj vidiš v vsaki liani izdajalsko kačjo utvaro.

Moji prijatelji so mi pripovedovali, da, če dolgo ostaneš sam v džungli, lahko zbolíš za težko ozdravljivo boleznijo, katere ime je težko prevesti. Morda je najbolj točen prevod imena te bolezni »strah pred gozdom«.

Hodimo in hodimo. Vso pozornost smo usmerili v to, da nana ne spodsne in da ne pademo. Zame je to posebno težavno, ker sem prvič na tako težavnem potovanju.

»Pazi! Termiti!« opozarja vodnik.

Termiti so zraven naše poti zgradili visok stožec iz rdeče prsti.

»Poglejte tjale!« pravi vodnik.

Sklonim se in vidim, kako tam teče ozek, morda petnajst centimetrov širok potok. To so termiti. V gozdu se jih boji vse živo. Ko se selijo, beži z njihove poti vse, kar se lahko premika. Glej, že se nekaj žuželk vzpenja po mojem čevlju in se plazi kvišku. Gremo proč od njihove steze, se slečemo, preskujemo drug drugega. Bog ne daj, da pride kak termit pod srajco!

Zdi se mi, da teh džungel na našera potovanju ne bo nikoli konca.

Pod noč pridemo na breg nevelike reke. Pohlepno pijemo njeno vodo, jo prebredemo in kmalu nato pridemo na več kilometrov široko poljano. Tu je spet goščava, ki se nam potem, ko smo videli džunglo, ne zdi več tako strašno zadušljiva.

Gremo čez staro, pozabljeno in ponekod od tropskega deževja razrušeno cesto.

»Včasih je bilo tukaj živahno. Portugalski avtomobili so vozili drug za drugim,« nam pripovedujejo tovariši.

»A zdaj?«

»Zdaj je cesta v naših rokah.«

Hodimo čez trohneče in že gnile mostičke. Steza nas pelje vstran, znova proti džungli. Na vprašanje, ali bomo morali še dolgo peščiti, naš vodnik na kratko odgovori:

»Blizu smo že!«

Steza se vzpenja, pod nogami je vse suho. Nenadoma zaslšim ne preveč glasen, toda odločen klic:

»Stoj! Kdo tam?«

»Naši!«

»Geslo!«

Vodnik izgovori geslo.

»Naprej, tovariši!«

Iz teme, iz sence, ki jo riše džungla, vstane visok človek z brzostrelko na prsih.

»Pozdravljeni, tovariši. Naš partizanski odred je zbran za miting!«

»Morda je že pozno?« odgovorimo. »Morda bi odložili za jutrišnji dan?«

»Partizani bi se radi srečali z vami takoj zdaj!«

Malo počaka, potem pa:

»Jutri se boste srečali z drugimi, zato ker gredo ti tukaj v akcijo.«

Gremo k poljani, kjer stojijo zbrani partizani. Obrazov ne vidimo, samo čutimo, kako so obstali v vrsti.

Komisar odreda me seznanja s partizani. Občutim krepke, vroče stiske rok prijateljev. Za sekundo, ko se vžge baterijska svetilka, lovim črte obrazov. Vidim odločne bleške oči, prav tak odblesek pa sije tudi z vranje črnih cevi brzostrelk.

LJUBLJANA - TRANSPORT

Žičnica VELIKA PLANINA

AVTOBUSNA ZVEZA LJUBLJANA-KAMNIK-KAMNIŠKA BISTRICA-VZPENJAČA NA VELIKO PLANINO.

Velika Planina je visoka planota v Kamniških Alpah, 30 km severno od Ljubljane. Zaradi zdravega podnebja, veličastnega gorskega okolja jo radi obiskujejo turisti zlasti pozimi, ko nudijo njena valovita tu in tam na redko z macesni in smrekami porasla pobočja, ki jih pokrjuje debela snežna odeja, idealno smuko.

OBIŠČITE ČRNO NA KOROŠKEM

in obrate gostinskega podjetja

»Bistra«, hotel »Planika«

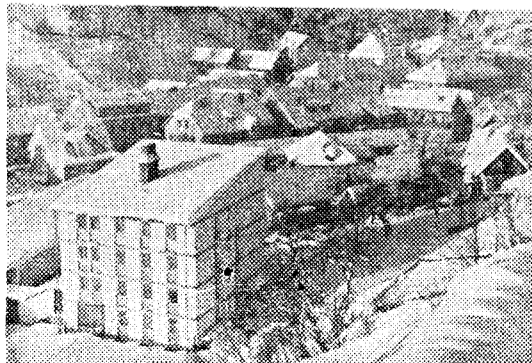
in gostišča:

»Teber«, »Novi most« in »Koroški kmet«

Cena penziona za domače goste 1800 dinarjev

Cena prenočišča za domače goste od 700 do 1100 dinarjev; uporaba kopalnice 150 dinarjev

Obiščite ta prelepi kos slovenske zemlje.

V Zahodni Nemčiji nič novega

Leta 1963 je starega Adenauerja zamenjal Erhard, najvidnejši predstavnik generacije, ki je ustvarila nemški »čudež«. Vsi so mislili, zdaj prihaja pravi človek na pravo mesto, Erhard bo zamenjal staro ekipo z novo, šel bo novo pot.

Kdor je mislil tako, je živel v iluzijah. V Zahodni Nemčiji se od leta 1945 ni nič spremenilo. Na vseh povojnih volitvah je zmagala Adenauerjeva konservativna stranka — krščansko demokratska unija. Tudi letos septembra je bilo tako.

Nemške gospodinjice so glasovale za Erharda. Njihova logika je bila: 68-letni stric Ludwig nam jamči za mir in polne želodce. Socialdemokrati niso resni, objubljujejo neke reforme, toda mi smo raje za staro.

Vendar, Erhard je le pokazal večjo elastičnost od svojega prednika. Bonn je začel navezovati trgovinske stike z državami Vzhodne Evrope, Kruppovi predstavniki so sklenili obsežne kupčije v Varšavi pa tudi v Moskvi, pojavili so se v Romuniji.

Periskop na 46. vzporedniku

Bonn je bil pripravljen dati tem državam celo srednjeročno kredite. Malo se je zameril Američanom, vendar, ali niso tudi Angleži prodali marsikaj dragocenega Kitajcem, Kubancem in Rusom! Ali ne kupujejo Kitajci celo v Južni Afriki!

Trgovina je trgovina, pravi stari ruski pregovor. Za trgovino je bil Bonn vedno. Vendar v renški prestolnici še danes, dvajset let po vojni, nočejo nič slišati o političnem priznanju vzhodnoevropskih držav. To so zanj še vedno sovjetski sateliti, države za železno zaveso.

Bonn je v načelu tudi proti razgovorom z Vzhodno Nemčijo, pripravljen je sodelovati s to 17-milijonsko državo samo na nižjem nivoju. Zahodna Nemčija vztraja pri tem, da je le bomska republika poklicana govoriti v imenu vsega nemškega naroda. DR Nemčija je za politike na Renu otrok sovjetske diplomacije, samo zgodovinska slučajnost.

Vse to niso tako hudi grehi. Dokler bomska republika nikogar ne ogroža in vztraja pri svojih političnih nazorih, je to njena stvar. Kadar Bonn zahteva atomsko orožje, se pa vse takoj spremeni. Tu se koj zdrzne ves svet.

Atomsko orožje v rokah države, ki je že dvakrat pahnila svet v veliko katastrofo, največje, kar jo pomni zgodovina? Atomsko orožje za državo, ki še vedno gleda na vzhod, ne priznava sedanjih poljskih meja na zahodu in govori celo o povratku beguncev v Sudete, v obmejne pokrajine Češkoslovaške?

Premagana Nemčija se je z ameriško pomočjo hitro postavila na lastne noge, postala je ekonomska velesila. Med industrijskimi državami sveta je na četrtem mestu. Ali naj doli država, ki je v zadnjih sedemdesetih letih kar trikrat vdrla v Francijo, zdaj še atomsko orožje? In to od Amerike, ki je morala že dvakrat braniti Evropo pred nemškimi navalom?

Bonn v tem vprašanju ne nastopa frontarno, z odkritimi kartami. Ne, dobro ve, kakšen je odpor proti atomski orožju. Nemčija je v prvi svetovni vojni kršila belgijsko nevtralnost, v drugi je zasedla še Holandijo, Rotterdam je bil po vojni ena sama razvalina, naš Beograd so mislili zravnati z zemljo.

Zahodna Nemčija poudarja stalno, da želi sodelovati z drugimi zahodnimi državami pri atomski orožju. Njeno stališče je: braniti se moramo z istim orožjem, s katerim bomo napadeni. Ne zahtevamo atomskih bomb, ni nam do tega, da bi imeli sami atomske tovarne. Zadovoljni bi bili, če bi dobili vse to iz Amerike ali iz skupnega zahodnega fonda.

Bo Amerika orožila Zahodno Nemčijo? Kaže, da premisslja in odlašja. Združene države so opremile njeno industrijo, dale so kredite, niso zahtevale reparacij v našem pomenu besede. Bo založila nemške vojašnice z atomskimi bombami, z atomskim orožjem?

Zahod in Vzhod (Sovjetska zveza) branita že od vsega začetka stališče, da se atomski klub ne sme razširiti. To bi lahko postalo usodno. Kdo bi lahko jamčil potem še za mir!

Znanstveniki menijo, da bi lahko imela cela vrsta novih držav že v dveh ali treh letih svojo lastno bombo. Med temi državami omenjajo v Evropi tudi Švedsko, Švico, Italijo, Poljsko, v Ameriki Kanado, v Aziji pa Indijo in celo Indonezijo. Seveda bi bila japonska industrija prva, ki bi lahko rešila tajno atomske bombe.

Vsi vemo, da je Indija ne bi nikoli uporabila. Atomsko bomba v deželi Gandhija in Nehruja! Si lahko mislite kaj bolj strašnega, nezasišanega!

De Gaullova Francija ima atomsko bombo, vendar z njo nikogar ne ogroža. To je za Francijo le prestižno vprašanje. Peta republika želi biti pač država prvega reda, noče zaostajati za Veliko Britanijo. Toda — Zahodna Nemčija!

Atomsko orožje v rokah zahodnonemških generalov bi samo opogumilo nemške militariste. Ohrabrilo bi vse tiste, ki zagovarjajo trdo politiko do Vzhoda in niso pripravljeni priznati sedanjega sveta.

Zahodna Nemčija je in ostane simbol stare Evrope z njenimi generali in tajnimi načrti. Publicisti, zgodovinarji, vsi ugotavljajo, da se družbena struktura v Zahodni Nemčiji v zadnjih dvajsetih letih ni bistveno spremenila. Kapital je obdržal svoje pozicije in jih spretno izkorišča. To mu omogoča, da lahko direktno ali indirektno vpliva na javno mnenje 55 milijonov.

Poleg Francove Španije je danes bomska republika glavna rezerva vojnih zločincev. Tu imajo svoje organizacije številne formacije hrvatskih ustašev, srbskih četnikov. Bonn ni storil prav nič, da bi onemogočil njihovo umazano raboto, posamezne pokrajinske vlade jih celo podpirajo ali pa jih odkrito tolerirajo.

Po najnovejših vesteh se bo baje Adenauer popolnoma umaknil iz političnega življenja, predsednik krščansko demokratske unije naj bi postal Erhard. Se bo s tem kaj spremenilo? Verjetno zelo malo.

Vloga Zahodne Nemčije je že določena. Premagana Nemčija dviga glavo, igra, ki jo je začela, bo dolga. Atomskega orožja najbrž še dolgo ne bo, vendar ga bo izsiljevala še naprej. O zadržitvi obeh nemških držav ni niti govora. Atomsko orožje v rokah Bonna bo zapечатilo vsako zблиžanje, vsako normalizacijo v sreču Evrope. Pakti, že napol mrtvi, bodo ponovno oživele.

Nemško vprašanje ni rešeno ne v okviru Evrope ne znotraj nemškega naroda samega. Imamo dve nemški državi s svojimi diplomatskimi predstavništvi in vsemi posledicami, ki iz tega izvirajo. DR Nemčija je naredila črto s preteklostjo, ZR Nemčija gleda z enim očesom še nazaj. Njeni načrti so veliki: s pomočjo Zahoda pogoltati Vzhodno Nemčijo in postaviti sosedne države: Poljsko in Češkoslovaško, pred izvršeno dejstvo.

V Bonnu živi stari duh še naprej. V Zahodni Nemčiji se v zadnjih dvajsetih letih ni nič spremenilo.

M. O.

VISOK JUBILEJ

Minuli četrtek je praznoval svojo sedemdesetletnico Josip Vidmar, znani slovenski književnik in kritik. Na svoji skoraj pol stoletja dolgi, nepretrgani in plodni poti je z budnim in pronicljivim duhom vnašal v naše okolje pobude za estetsko, etično in polnokrvno umetnost. Diplomiral je leta 1929 na filozofski fakulteti v Ljubljani. Pet let kasneje je postal dramaturg Narodnega gledališča v Ljubljani. To službo je opravljal do 1. 1941, ko je postal eden izmed ustanoviteljev OF in predsednik njenega Izvršnega odbora. Po vojni, do leta 1952, je bil predsednik Doma narodov Ljudske skupščine FLRJ. Leta 1952 je bil izvoljen za predsednika Slovenske akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani, kar je še danes. Ob sedemdesetletnici mu iskreno čestitamo in želimo še mnogo zdravih in plodnih let.

Jeseniški zbornik »JEKLO IN LJUDJE«

V opremi, ki je za naše razmere precej razkošna, na odličnem papirju, je izšla knjiga s tem naslovom. V njej je tudi nekaj sestavkov, ki obravnavajo politično zgodovino zadnjih šestdesetih let, zlasti pa dogodke med NOB, zato knjiga zasuži, da o njej nekaj napišemo.

Dušan Kermavner je prispeval na 40 strani obsegojč sestavek »Javorniško-jeseniška stavka 16. do 28. aprila 1904«, ki je del daljšega dela »Razvoj delavskega gibanja in političnih bojev na Jesenicah od začetka do leta 1920«. Kot tak je sestavek zgrajen na znanstvenih osnovah, sicer pa se lepo bere in se je avtor večje izognil suhoparnemu naštevanju, kakršno je večkrat slabost takih in podobnih del. Iz sestavka zvezo marsikaj o takratnih razmerah in o političnem življenju na Jesenicah in okolici, kjer je bilo eno izmed najmočnejših proletarskih središč v Sloveniji.

Miha Klinar je napisal poglavje o narodnostnih nemirih na Jesenicah v letu 1904. Tedaj je vojsvo nemške delavske družbe, ki je gradila železnico, tja pripeljalo mnogo nemških delavcev in jim dajalo razne predravice. Tako je skušalo spremeniti tudi narodnostni sestav na Jesenicah in okolici.

Vasilij Melik v sestavku »Jesenice in parlamentarne volitve 1861-1929« seznanja bralece z odnosi med strankami, gledanimi skozi število glasov. Volitve kot oblika demokracije, čeprav še močno okrnjene, so razmeroma pozen pojav pri nas. Prvič so na Jesenicah Slovenci nastopili kot organiziran tabor šele 1867!

France Škrjil piše o zgodovinskem razvoju delavskih kulturnih organizacij na Jesenicah in Javorniku. Na Jesenicah je nastalo prvo delavsko kulturno društvo »Vzajemnost« leta 1912 kot podružnica leto prej ustanovljenega društva z istim imenom v Ljubljani. Temu področju

politične zgodovine, saj lahko smatramo delavska društva kot politične organizacije, je posvečenih nad 80 strani zbornika.

Vencilj Perko je napisal 140 strani obsegojč sestavek »Iz naših bojev v občini Koroška Bela«. V njem piše o delu komunistov v tej občini med obema vojnama, o uspehih in neuspehih. Tudi Perkovo pisanje se zanimivo bere in je na znanstveni ravni ter bogato dokumentirano.

Franc Konobelj — Slovenko pa piše o prvem letu vstaje, o letu 1941 v jeseniški dolini. Iz tega sestavka zvezo o ustanovitvi krajevnega narodnega sveta kot nekakšnega predhodnika kasnejše Osvobodilne fronte, čeprav v svetu ni bilo zastopnikov komunistov. Zanimivi so tudi opisi do zdaj malo znanih dogodkov ob začetku vojne aprila 1941.

Drugi sestavek v zborniku, ki ga je napisal Miha Klinar, je »Dvoje pričevanj«. V njem opisuje na reportažni način usodo dveh ljudi, Simona Režka in Jožeta Sivca, ki sta se znašla v nacističnih taboriščih. Prvi je bil leta 1941 član okrajnega odbora OF na Jesenicah, drugi pa aktivist v Mariboru.

O Prešernovi brigadi na Jesenicah pa piše Aleš Jelenc. Ta naša enota je v noči med 19. in 20. julijem 1944 vdrla na Jesenice in mobilizirala nad 500 novih borcev, med njimi tudi nekaj Francozov.

Ivan Leban piše o Jeseniško-bohinjskem odredu, ki se je bojeval zadnje leto vojne okoli Jesenic, v zadnjih dneh vojne pa pridrli na Koroško.

Franc Konobelj — Slovenko je zbral za zbornik kolektor važnejših dogodkov na Jesenicah in v okolici leta 1944.

Poleg naštetih sestavkov pa bo bralec v zborniku našel tudi druge, zanimive in poučne, ki obravnavajo Jesenice in okolico v širšem časovnem območju.

M. P.

Balada o modri svetlobi

Med deli, ki so bila v letu 1964 nagradjena s Kajuhovo nagrado za izobrazbo, je tudi Balada o modri svetlobi, najnovejšo priznana delo Daneta Debiča. Debiča poznamo kot pisatelja predvsem od leta 1955, ko je izšel njegov roman Brez milosti. Prej pa je že vsa leta po osvoboditvi objavil po revljah in časnikih reportaže in črte. Leta 1958 je izšel njegov drugi roman Stekleni metulji.

Pisatelj je še zelo mlad (rojen leta 1927 v Zalcu pri Celju) okusil vse trdote vojne. Zaradi udeležbe v NOB so mu nemški okupatorji ubili mater, oče pa je umrl v Dachau. Vsa povojna leta, ko je končal solanje, se Debič udeležuje ne samo na literarnem področju, temveč tudi kot družbeni delavec.

Balada o modri svetlobi je prozno delo. Toda pisatelj je v tem delu skrenil z običajnih, ustaljenih tirov pripovedi in z novimi prijemi napisal knjigo, ki je tako po snovi kot tudi po obliki originalna. Značaj knjige ustrežno pisanjuje utemeljitev Kajuhove nagrade, ki med drugim pravi: »To je ritimizirana proza, trdno zasidrana v našem po-

vojnem življenju, v generaciji, ki je prežvela vojno, a je ta vojna zapustila v njej tako globoko rano in temne usedline, da se le s težavo vživlja v novo, mirno življenje, ali pa se celo ne bo nikoli povsem vživela. Stil in vsebina izražata avtentično vzdušje in občutje, ki za slovensko literaturo predstavlja tudi pogumen poskus vsebinske in oblikovne obogatitve.« Vsekakor je Balada o modri svetlobi morda bolj pesem kot proza. Pisatelj je v svojem proznem pisanju ubral podobno smer kot moderni pesniki v poeziji. Vendar se nam vsiljuje vprašanje, če je to sploh še proza. Skoraj bi morali to Debičevu delo opredeliti nekako drugače.

Snovno je delo namreč težko okarakterizirati, kakor je sploh nemogoče obnoviti vsebino. Pisatelj, čigar duševnost in miselnost obremenjujejo grozote vojne, obuja spomine na te strahote, beleži svoje reminiscence, odmeva svoje notranjosti na pretekli čas. Vse pa seveda gleda skozi prizmo sedanjosti, v kateri se nikakor ne more znajti, saj mu pogled venomer uhaja nazaj. V njegovem pisanju se pri tem drobci realnosti prepletajo z utrinki iz podzavesti in izrazito miselnimi elementi, vse pa je izraženo v izrazitem, za vse avtorjevo pisanje v tej knjigi tipičnem molu, ki razvija pisateljevo razklatno duševnost, usedline vojne v njej, človeško nemoč in neko iskanje svetlobe.

Seveda je vprašanje, ali bo Debičev pisanje našlo stik z bralec, ali ne bo ostalo izven bralecev, katerim naj bi bila vsaka literarna umetnina predvsem namenjena. Kajti če smo za komunikativnost literaturo — in če že odstopamo od tega načela v poeziji, bo to težko vsaj dvom, če bo ta Debičeva proza — dasiravno ji moramo priznati, da pomeni originalen poskus — našla odmev pri bralec. Toda to je že drugo vprašanje, ki presega okvir tega poročila o izvirni slovenski novitiji mladega avtorja. Vsekakor pa moramo Debičevu noviteto pozdraviti na slovenskem knjižnem trgu kot novost, kot originalen, iskren in prizadeven poskus.

OBVESTILO

Krajevni odbor Združenj borcev NOV terena Zgoranja Šiška organizira za svoje člane pravno pomoč. Pravna služba bo delovala vsak prvi četrtek v mesecu od 17. do 18. ure v terenski pisarni organizacije v bloku na Šišenski cesti št. 34, in sicer od meseca novembra dalje.

Člani Zveze borcev terena Zgoranja Šiška, obračajte se v svojih pravnih zadevah za pomoč na našo pravno službo!

Krajevni odbor
Združenj borcev NOV
terena
Ljubljana — Zg. Šiška

Pravni nasveti

M. L. S. B. — Vprašanje: Kateri borci imajo pravico do dodatka za borce NOV in katere pogoje morajo izpolnjevati? Ali se bodo predpisi o borčevskem dodatku v prihodnje spremenili, zlasti v korist borcev, ki so stopili v NOV po 9. septembru 1943?

Odgovor: Prejšnjih predpisov, ki so urejali dodatek za zaposlene borce, v tem sestavku ne bomo obravnavali, pač pa sedanjo ureditev, ker je med borci za to vprašanje veliko zanimanje in mnogo nejasnosti.

Dodatek za zaposlene borce urejata dva zakona, in sicer: zakon o dodatku za borce, ki ga je sprejela zvezna skupščina (Ur. list SFRJ, št. 52/64) in zakon o dodatku zaposlenim udeležencem NOV, katerega je sprejela republiška skupščina SRS (Ur. list SRS, št. 10/65).

Zvezni zakon ureja dodatek za borce za območje Jugoslavije, republikam pa je dopustil, da samostojno iz svojih sredstev lahko zvišajo osnovo. To pooblastilo (13. člen zveznega zakona) je doslej izkoristila le SR Slovenija zaradi precej višjih življenjskih stroškov v naši republiki. Republiški zakon glede pravic borcev NOV do dodatka spreminja v bistvu ne višino osnove, glede pogojev pa povsem temelji na zveznem zakonu.

Po obeh zakonih imajo pravico do dodatka tisti borci NOV, ki so stopili v narodnoosvobodilni boj pred 9. septembrom 1943 (tudi španski

borci) in so v rednem delovnem razmerju ter imajo najmanj 15 let pokojninske dobe, od katere mora biti 10 let zavarovalne. To pomeni, da mora borec izpolnjevati oba pogoja in da izpolnjevanje le enega izmed obeh še ne zadošča za pridobitev te pravice.

V vseh socialističnih republikah, razen v SR Sloveniji, določajo dodatek zgolj po zveznem zakonu (ker republiških nimajo), osnova pa je v zakonu točno določena (sedanja zvezna osnova je 49.200 dinarjev). Republiški predpis v SR Sloveniji je vzel za temelj povprečni osebni dohodek v naši republiki, katerega je povečal za 25% in tako povečano vsoto povprečnega osebnega dohodka določil za osnovo (osnova v SRS je sedaj 68.000 dinarjev). Kako sedaj borec izračuna višino svojega dodatka? Ker imamo v SR Sloveniji v veljavi dva zakona (zvezni in republiški), se dodatek odmerja po obeh, seveda, če je osebni dohodek nižji kot določena zvezna osnova (49.200 dinarjev). Za lažje razumevanje bomo preprosto rekli, da je borčevski dodatek razlika med osnovo (in SRS 68.000 dinarjev) in med osebnimi dohodki, ki jih borec zasluži z delom na delovnem mestu. V osebne dohodke se šteje vse, kar borec zasluži v rednem delovnem času, torej tudi morebitne delitve dobička in nagrade za uspeh.

Vedeti je treba, da vsi borci nimajo enake razlike, čeprav

delajo na enakem delovnem mestu z istimi osebnimi dohodki. Razlika se ravna po letu udeležbe v NOV, in sicer:

1. Udeleženci od leta 1941 in španski borci dobijo 100% razliko, kar pomeni, da je njihov osebni dohodek enak določeni osnovi. (Vsi nosilci spomenice 1941, udeleženci od 1941 brez spomenice in španski borci imajo najmanj 68.000 dinarjev »plače«);

2. Udeleženci od leta 1942 dobijo 90% razlike med osnovo in osebnimi dohodki;

3. Udeleženci od 1943 (toda pred 9. septembrom) dobijo 60% razlike. Za boljše razumevanje vzemimo primer, da imajo vsi navedeni borci na delovnem mestu enake osebne dohodke 50.000 dinarjev. Borci od leta 1941 in španski borci bodo prejeli celotno razliko med 50.000 in 68.000, torej 18.000 dinarjev. Njihov dohodek je torej enak določeni osnovi 68.000 dinarjev. Borci od leta 1942 bodo prejeli 90-odst. razliko in se jim bo k osebnemu dohodku 50.000 dinarjev prišlo 16.200 dinarjev (90% od 18.000 je 16.200 dinarjev). Borci od leta 1943 (do 9. septembra) bodo k 50.000 dinarjem prišli 60% od razlike, kar skupaj zneso 60.800 dinarjev.

Zgornji primeri so preprosti, ker zvezni dodatek ni prišel v poštev zaradi višjih osebnih dohodkov na delovnem mestu (50.000 dinarjev). V primeru, da ima borec manjše osebne dohodke (pod 49.200), računamo najprej dodatek po zveznem zakonu (dodatek je 100%, 90% oz. 60% razlike med dohodkom in osnovo 49.200 dinarjev), nato pa še razliko med tako izračunano vsoto in republiško osnovo (68.000 dinar-

jev), upoštevajoč odstotke, ki so določeni za leta sodelovanja v NOV.

Borčevski dodatek uveljavljamo pri občinskem upravnem organu, ki opravlja posle socialnega varstva. Zahtevo za izdajo odločbe o pravici do dodatka izda upravni organ na zahtevo borca. Nekateri borci, ki se pritožujejo, da ne dobijo dodatka, ga ne dobijo zato, ker niso vložili zahteve pri občinskem upravnem organu. Po opravljenem postopku pošlje občinski upravni organ odločbo z nalogo za izvršitev tisti delovni organizaciji, kjer je borec zaposlen.

Borcem preneha pravica do dodatka takrat, ko izpolni pogoje za osebno oziroma starostno pokojnino, ali takrat, ko pridobi pravico do invalidske pokojnine.

Nastane vprašanje, če borcu z 20 leti delovne dobe in starostjo 55 let, ki ostane v delovnem razmerju, še pripada borčevski dodatek. Republiški sekretariat za zdravstvo in socialno varstvo zagovarja stališče, da mu gre, kajti pogoji za navedene pokojnine so izpolnjeni takrat, ko komunalni zavod za socialno zavarovanje to ugotovi. Tega pa ne more ugotoviti prej, dokler borec ne vloži zahteve za pokojnino. Če torej borec zahteve ne vložil, mu gre dodatek še naprej. Seveda ga pa izgubi tisti borec, ki izpolni 35 oziroma 30 let (žene) delovne dobe, čeprav ostane še naprej zaposlen.

Za sedaj ne kaže, da se bodo predpisi o dodatku za borce kaj kmalu spremenili in korist tistih borcev, ki nimajo dovolj delovne dobe oziroma so stopili v NOV po 9. septembru 1943. Republiški sekretariat za zdravstvo in socialno varstvo pripravlja takšen predlog, o katerem bo razpravljala tudi zvezni upravni organ.

Med letošnjimi Nobelovimi nagradenci je tudi sovjetski književnik Mihail Solohov, pisec svetovno znanega romana »Tih Don«, pa tudi »Zorane ledine«, »Sinje stepe« in »Človekove usode«. Vse te umetnine so, mimogrede povedano, prevedene tudi v slovenščino. Podelitev Nobelove nagrade Solohovu, čeprav po splošnem mnenju z desetletno zakasnitvijo, pa pomeni tudi prelom s tradicijo. Doslej so te nagrade podeljevali v glavnem predvsem znanstvenikom in književnikom na zahodu, vzhodnim pa le v izjemnih primerih, kot je to bilo pred časom s Pasternakom zaradi »Doktorja Živaga«. Nobelovo nagrado je Solohov popolnoma upravičeno zaslužil, saj je po nedeljenem in splošnem mnenju, eden največjih pripovednikov v sodobni svetovni književnosti.

V korak z modo — v korak s časom — kdor obiskuje

PRODAJNI SERVIS

Mladina hiša

LJUBLJANA · MARIBOR

TOVARNA ČIPK IN VEZENIN

BLEDIZDELUJEMO KVALITETNE VEZENINE
IN ČIPKE VSEH VRST

Gozdno gospodarstvo SLOVENJ GRADEC

- NEGA, OBNOVA IN EKSPLOATACIJA GOZDOV
- Ob dvajsetletnem jubileju osvoboditve iskrene čestitke vsem delovnim ljudem.

Gradbeno podjetje SLOVENJ GRADEC

- IZVRŠUJEMO SOLIDNO IN V ROKU VSA GRADBENA DELA NA VISOKIH IN NIZKIH GRADNJA

GOSTINSKO PODJETJE

Hotel »Pod Voglom« Bohinj

- Priporočamo obisk Bohinja in hotela »Pod Voglom«, kjer boste dobro postreženi s toplimi in mrzlimi jedili in pristnimi pijačami. Pozimi kurjenje sobe.

Obrotno podjetje Tržič

- tesarska dela vseh vrst
- pleskarstvo
- zidarstvo
- mizarstvo — stavbeno in pohištveno
- tapetništvo in sedlarstvo

Posameznikom in organizacijam ZVVI, ZB in ZROP priporočamo izlete in oddih v Bohinju v Stari Fužini, kjer se naslanite in hranite v

restavraciji »TRIGLAV«

- z depandanso »LOVEC« v Stari Fužini in
- gostilno »PRI HRVATU« v Srednji vasi

Pozimi odprto, centralna kurjava — žičnice vlečnice.
Za obisk se priporoča gostinsko podjetje Stara Fužina.

Krajevnim organizacijam ZVVI, ZB in ZROP priporočamo, ko organizirajo svoje letne avtobusne izlete v Prekmurje, da ob tej priliki obišejo edinstveno turistično postojanko — restavracijo na kolen v rokavu Mure pri Dolnji Bistrici v bližini Lendave

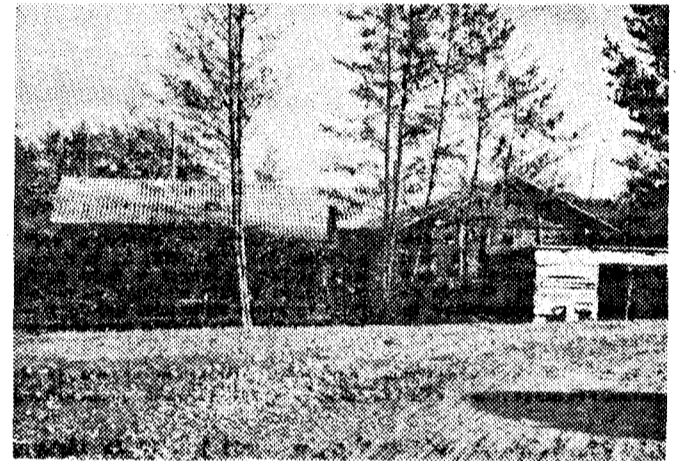
GOSTIŠČE
KOLIŠČE

»BOBRI«

Pristna vina, topla in mrzla jedila, ribje specialitete, muzejski mlin na Muri

Za obiske si priporoča

KMETIJSKA
ZADRUGA
ČRENŠOVCI

Kolišče »Bobri«

OBRTNO GRADBENO-PROIZVODNO PODJETJE

»OLJKA«

Šmartno ob Paki

- MIZARSKA, PLESKARSKA, ČEVLJARSKA, TAPETNIŠKA, OBRTNO GRADBENA DEJAVNOST
- PROIZVODNJA GRADBENEGA MATERIALA

SGP

»Savi grad«

Ljubno ob Savinji

— Dela na visokih in nizkih gradnjah opravljamo solidno in v dogovorjenem roku.

GOSTINSKO PODJETJE
»TURISTA«, Mozirje

z obrati:

- Gostišče »NA TRGU«, Mozirje;
- Gostišče »POD LIPO«, Mozirje;
- Gostišče »SAVINJA«, Mozirje;
- Gostišče »SAVINJAN«, Rečica;
- Gostišče »TRNOVEC«, Trnovec;
- Gostišče »DRETA«, Šmartno ob Dreti;
- Gostišče »TURISTA«, Gornji Grad;
- Gostišče »NOVA STIFTA«, Nova Stifta.

nudi cenjenim gostom pristne in izbrane pijače ter topla in mrzla jedila.

TRGOVSKO PODJETJE

Mesnina

Ravne na Koroškem

- PREDELAVA IN PRODAJA VSEH VRST MESA IN MESNIH IZDELKOV.

Mesarsko podjetje Tržič

- Odkup in prodaja vseh vrst klavne živine — mesa in mesnih izdelkov.

Cenjenim odjemalcem se priporočamo s solidno postrežbo in konkurenčnimi cenami.

»Tonosa«

TOVARNA NOGAVIC • LJUBLJANA — SAVLJE

TOVARNA NOGAVIC
NUDI SVOJ NOVI IZDELEK »LEODRES«
ZA ŠPORT IN TELOVADBO

Priporočamo vam, da izberete kvalitetne volnene odeje za vaš dom pri

TEKSTILNI TOVARNI

»Sukno« Zapuže

Poleg odev pa proizvaja tovarna še modne damske in moške tkanine za obleke, plašče in kostime

AVTO MOTO SERVIS

Celje, Ljubljanska 11

Mala, srednja in generalna popravila vseh vrst avtomobilov in kmetijskih strojev • kleparstvo

Komunalno podjetje

ŠENTJUR PRI CELJU

- IZDELUJEMO KVALITETNE COPATE
- OPRAVLJAMO RAZNE KOMUNALNE USLUGE

Industrija dežnikov in pletenin Lendava

PROIZVAJAMO VSE VRSTE DEŽNIKOV:

- moške, ženske, otroške in zlozljive moške in ženske iz uvoženega in domačega materiala (v klasični in moderni izvedbi);
- senčnike za plažo, vrtove in terase, posebno primerne za gostinske objekte;
- volnene pletenine za domači trg in izvoz.

Tovarna dekorativnih tkanin

LJUBLJANA, CELOVŠKA CESTA 280 proizvaja:

SODOBNE POHIŠTVENE TKANINE V ŠIROKEM ASORTIMENTU • RAZNE DEKORATIVNE TKANINE • VOLNENE IN SVILENE PLIŠE ZA DEKORACIJO IN OBLAČILA • UMETNO KRZNO PERZIJAN

- KOLEKCIJA POHIŠTVENIH TKANIN JE PREJELA NAGRADO PREŠERNOVEGA SKLADA ZA LETO 1964

Samopostrežna restavracija

»Center«

MARIBOR, PREŠERNOVA 8

- V samopostrežni restavraciji nudimo tople obroke po zmernih cenah.
- Pripravljamo tudi obroke dopoldanskih malic.

SE PRIPOROČA KOLEKTIVI!

Delo v komisijah V. kongresa ZZB NOV Jugoslavije

(NADALJ. S 1. STRANI)

graditvi stanovanj za borce, istočasno pa so opozorili na probleme nadaljnje graditve, ki se pojavljajo v zvezi z gospodarsko reformo, v prvi vrsti pri zagotavljanju stalnih sredstev in obsega graditve stanovanj za borce. Spričo dejstva, da bodo delovne organizacije, v katerih so borci zaposleni, lahko uspešneje reševale stanovanjske probleme članov svojih kolektivov in v tej zvezi tudi borce, so delegati predlagali več načinov glede odobravanja kreditov, odplačevanja obrokov in višine obresti. Delegati so govorili tudi o uporabi sredstev, izvirajočih iz stanovanjskega prispevka upokojencev, da bi se omogočila intenzivnejša gradnja stanovanj za borce, ki niso v delovnem odnosu, in o domovih za upokojence. Naglašali so, da si morajo v sedanji situaciji organizacije ZZB NOV prizadevati, da bo v planih družbeno-političnih skupnosti določeno primerno mesto tudi za stanovanja borcev.

Govorili so tudi o šolanju otrok umrlih borcev in vojaških vojnih invalidov. Več delegatov je opozorilo na pojavljajoče se probleme starih in za delo nesposobnih udeležencev NOV in potrebo uvajanja raznih oblik varstva za njih.

Komisija je predlagala, da se v sklopih kongresa naglasijo socialno-ekonomske zadeve, o katerih je bilo govora.

Predlogi komisije za negovanje revolucionarnih tradicij NOB

Po temeljiti razpravi o vprašanjih, ki sodijo v področje negovanja revolucionarnih tradicij NOB, je komisija predlagala V. kongresu, naj v svoje sklepe vnesi tudi tole:

— Da ZZB NOV še nadalje podpira vzgojne in izobraževalne ustanove, šole in organizacije pri vzgoji mladine v duhu bratstva in enotnosti naših narodov — jugoslovanskega socialističnega patriotizma in internacionalizma.

— Pisarni in objavljani kronik in kronologij naj se v prihodnjem obdobju posveti še posebna pozornost. To delo je treba organizirati tako, da ne bo samo neposredno angažiralo člane organizacij borcev, marveč da postane sestavni del planskih nalog inštitutov za zgodovino delavskega gibanja, arhivskih in drugih strokovnih ustanov.

— Naša Zveza naj še nadalje podpira obdelavo zgodovine NOB na znanstveni podlagi, skrbi za dvig ravni punktke iz zgodovine v šolah, daje pa tudi iniciativo za strokovno obdelavo priložne šolske literature.

— Organizacije borcev naj s pristojnimi organi usklajajo dejavnost pri obeleževanju pomembnih krajev iz zgodovine NOB in skrbiijo za umetniško kvaliteto spomenikov in obeležij.

— Organizacije borcev naj pomagajo urejati in vzdrževati grobove padlih borcev in žrtev fašističnega nasilja; podpirajo naj muzeje, revulucije in druge muzeje; skrbijo naj za nadaljevanje obdelave borbe in trpljenja jugoslovanskih državljanov v nacističnih taboriščih in zaporih.

— Zveza naj spremlja in podpira prizadevanja, da se v dnevnem in

Predlogi komisije za sodelovanje z nacionalnimi združenji in mednarodnimi bojevniki organizacijami

V tej komisiji so se delegati dotaknili večine vprašanj, nakazanih v poročilu o mednarodni aktivnosti ZZB NOV. V razpravi so ugotovili, da je univerzalnost mednarodnega gibanja borcev mogoča in naj se naša Zveza vsestransko zavzema zanjo.

Pri naglašanju pomembnosti dela mednarodnih taboriščnih komitejev so govorili naglašali, naj ZZB NOV sodeluje pri urejanju spominskih muzejev, grobišč in pri zbiranju zgodovinskega gradiva v raznih taboriščih. Poudarili so tudi potrebo po izmenjavi izkušenj na področju socialno-ekonomskega varstva bivših borcev, internirancev, kakor tudi na potrebo sistematičnega raziskovanja poznejših posledic vojne.

— Ob primeru dela organizacij ZZB NOV Slovenije so opozorili na možnost dvostranskega sodelovanja z bojevniki organizacijami iz sosednjih držav.

V razpravi o zvezah ZZB NOV z bojevniki organizacijami iz Afrike in Azije, kakor tudi z gibanji iz neosvojenih držav, so delegati naglašali: zveze ZZB NOV z azijsko-afriškimi organizacijami so še posebno izrazite zaradi jasnega protikolonialističnega stališča naše zveze. Mnogi predstavniki s teh kontinentov so se zanimali za izkušnje NOB jugoslovanskih narodov in za revolucionarno pot naše dežele.

Komisija se je zadržala tudi ob vprašanju odškodnine žrtvam fašističnega nasilja. Ostro so obsodili diskriminacijsko in nesprejemljivo stališče ZR Nemčije glede tega vprašanja, zato so govorili tudi zahtevali, naj se ZZB NOV še nadalje pri nacionalnih in mednarodnih organizacijah borcev in udeležencev odporniških gibanj zavzema za pravično rešitev odškodninskega vprašanja žrtev v naši državi.

— ZZB NOV nasprotuje vsakemu poskusu, da bi z našimi državljani in družinami naših pobitih državljanov ravnali drugače kot z žrtvami fašističnega nasilja — pripadniki drugih narodnosti.

— Komisija je naglasila tudi potrebo, da ZZB NOV, ki je dokazala veliko aktivnost v boju proti zastaranim vojniim zločinom — nadaljuje to svojo aktivnost, ker je vsaj ko časovno omejevanje preganjanja

občasnem tisku, radiu, televiziji, filmu, pa tudi v literaturi in drugi umetnosti čim kvalitetneje obdeluje zgodovino NOB in prenaša na mlajše generacije; z jubilejnimi proslavami, predavanji, razstavami in podobnimi manifestacijami naj organizacije borcev negujejo spomin na pomembne datume NOB.

najhujših vojnih zločincev nezdružljivo z moralo, mednarodnimi obveznostmi ZR Nemčije in mednarodnim pravom.

— Delegati so se strinjali s sklepom predsedstva, ki je prekinilo dejavnosti združen rezervnih oficirjev in podoficirjev in s tem zavrnala naloga Zveze in predsedstev ZZB, ki naj neposredno spremljajo, da uspešneje izpolnijo svoje naloge.

— Za uspešno izvajanje vojaškega strokovnega pouka rezervnega starejšinskega kadra naj vzevni odbor ZZB NOV sestavi plan in program pouka, ki naj bo v prihodnje enoten, določen za daljšo dobo ter prilagojen potrebam rezervnih sta-

Predlogi komisije za vojaško strokovni pouk in obrambo dežele

Dejstvo, da je v razpravi komisije za vojaško-strokovni pouk in obrambo dežele sodelovalo še delegatov, nam še samo pove, da so zadeve, ki sodijo v to področje, res temeljito pretrčili.

Na osnovi razprave o poročilu in referatu je komisija predlagala, naj se v sklopih V. kongresa naglasijo tole:

— Vojaški strokovni pouk naj bo tudi v prihodnje glavni smoter dejavnosti združen rezervnih oficirjev in podoficirjev in s tem zavrnala naloga Zveze in predsedstev ZZB, ki naj neposredno spremljajo, da uspešneje izpolnijo svoje naloge.

— Za uspešno izvajanje vojaškega strokovnega pouka rezervnega starejšinskega kadra naj vzevni odbor ZZB NOV sestavi plan in program pouka, ki naj bo v prihodnje enoten, določen za daljšo dobo ter prilagojen potrebam rezervnih sta-

rešin glede na njihove različne dolžnosti v vojni. Zveze republik, pokrajn, okrajev in združenja ROP po občinah naj prilagodijo ta plan svojim potrebam in razmeram.

— Težišče pouka naj bo tudi v prihodnje na praktičnih vajah, ki jih je treba metodično dobro izvesti v vseh združenjih.

Uspešen pouk naj vodijo kvalitetno pripravljene višji rezervni starešine; zanje je treba pripraviti več strokovne literature in drugih sredstev, potrebnih za to delo.

— Naglasiti je treba obveznost rezervnih oficirjev in podoficirjev pri politično vzgojnem delu v združenjih in pri tem vlogo starešin iz NOV. Združenja pa naj pri vsem svojem delu varujejo lik rezervnega ofi-

cirja in podoficirja in negujejo tradicije iz NOB.

— Še nadalje je treba razvijati in spodbujati aktivnost rezervnih starešin tudi za uspešnejše izvajanje drugih nalog, pomembnih za narodno obrambno moč naše dežele.

— Predsedstva Zvez in Združen rezervnih oficirjev in podoficirjev naj posvetijo več pozornosti vključevanju in aktiviranju mlajših rezervnih starešin v ZROP.

— Predsedstva Zvez in Združen rezervnih oficirjev in podoficirjev naj še nadalje sodelujejo z drugimi družbenopolitičnimi organizacijami in JLA ter naj pri tem skušajo doseči njihovo pomoč pri izvajanju teh nalog.

»Elkroj«

PROIZVODNJA MODNE KONFEKCIJE
MOZIRJE

Proizvodnja izdelkov modne konfekcije

Nihče ni ustvaril im
kvalitete v enem
dnevu.

Kakovost mora biti
stalna, leta in leta!

Turisti, izletniki -
kadiite
ljubljsko Moravo!

Aero
CELJE - SLOVENIJA

KARBON PAPIR • INDIGO
PAPIR • BARVNI TRAKOVI
ZA PISALNE STROJE • MA-
TRICE ZA RAZMNOŽEVANJE
• LEPILO TRAK SELOTEJP
• LEPIKOL • CRNILO ZA
NALIVNA PERESA • JASNI
PAPIR ZA RAZMNOŽEVANJE
NACRTOV

Dne 28. februarja 1945 zvečer ob 8. uri je stopil v sobo št. 4 v Prislinski delavnici na Poljanskem nasipu 52 feldebel Jenko in zelo glasno izjavil: Vsi v ta kot! Vsak, ki ga bom poklical, v oni kot! — Nato je začel brati imena.

Transporti! — Hudirja — pa smo prisegli, da nemci* ne bodo več pripravljali transportov, saj bo vendar že jutri konec vojne!

Prečitana so bila imena 11 tovarišev, moje ne. Poklicane smo obžalovali in prevzemali od njih

in še zdravnik dr. Pintar. Drugi so bili razni obrtniki, trgovci, železničarji, delavci, pa tudi nekaj advokatov je bilo vmes ter inženirjev in nameščencev iz magistrata. Imam seznam vseh, ker sem od vsega začetka tega potovanja in mojega bivanja v Dachau pisal dnevniki.

Ob 11. uri smo bili zbrani na dvorišču, ki ni bilo razsvetljeno in nismo mogli ugotoviti, kdo vse gre iz drugih sob. Obkolili so nas domobranci pod Hlebcovo komando. Komendant zaporov, Simon, se je odpeljal v kočiji naprej,

je smrtna groza, kajti nihče izmed Ljubljancov še do sedaj ni doživel takega napada, saj Ljubljana še ni bila nikoli bombardirana, čeprav je plavalo meseca januarja in februarja, kot smo opazovali iz dvorišča »Prislilne«, preko nje že veliko takih jat. Nikoli me še ni prevzela taka groza. Mehanično sem se zleknil po tleh vagona, potegnili sukno čez glavo in naložil še klobuk ter čakal, kdaj mi bo reklo v glavi ali hrbtnici »cink« in kdaj bo zletel ves vagon v zrak ter bom nehal biti slovenski ofarski pripornik.

Preko nas so šli trije valovi letal. Bombe so metali na kolodvor in mesto. Dvajset metrov pred nami je bilo postajno poslopje skoraj popolnoma porušeno. Na naš voz je padalo kamenje in železje z verandne ograje na kolo-

so, kljub siceršnjemu razdejanju, ostali lepo zloženi ob progi. Drevje spodaj v drevoredu je bilo tako rekoč pokoseno na sredini debel. Take sile si nisem predstavljaj, dasi sem že v raznih časopisih videl slike o posledicah bombardiranja. Vsi smo čutili, da nas je rešil zgolj slučaj. Če bi bili ustavili vlak le nekaj metrov naprej, bi imel ta naš ljubljansko-dahavski transport že tukaj svoj konec...

Takšen je bil naš 1. marec 1945 na potovanju v neznanu.

Šli smo naprej ter prišli v tunel pozno zvečer, iz njega pa na koroški strani že v popolni temi. Zavohal sem že davno pozabljeno ozračje — Rož, neke daleč vstran Drava, Celovec, Gospa Sveta, nad Dravo Radiče, rojstni kraj moje žene — okolje, kjer sem preživel najlepša mlada leta. Seveda se v temi to ni videlo, ker je bil vagon tudi spet zaprt — toda če sem zaprl oči, so se mi v mislih prikazale vse te slike.

Ustavljali smo se na več postajah, v Beljaku smo se pripeljali okrog polnoči.

2. marca: Kakšna vožnja! Natrpani v vagonih kot živina. Na tleh niti slamic. Nekateri so bili po kotlih vagona v zavetrju ali so se vsaj lahko naslanjali na vagonске stene, jaz in Dolfe Bar pa sva bila ob odprtih vratih na hudem prepihu. Izbrala sva si namreč tu prostor, da bi lahko videla pokrajino, skozi katere se bomo vozili, če bodo vrata odrinjena. Ker smo si obehtali po sosedanjih izkušnjah stalno takšno vožnjo, je bila naša perspektiva obupna. Iz Ljubljane do Beljaka smo porabili skoraj 48 ur. V Beljaku na kolodvoru smo stali do 6. ure jutraj. Razen kolodvorskih razbitin nismo videli ničesar. Na odprtem bivšem peronu je postopalo nekaj civilistov in dva vojaka. Z razbitimi okni in vrati so kurili velikansko Lutzovo peč in vtičkali roke v plamene, ker je bilo zelo mrzlo. Očividno so čakali na neki vlak, ki ga pa do našega odhoda ni bilo. Verjetno še tudi dolgo potem ni bilo znaka zanj; niso ga upali pripeljati, ker so obiski »sovražnika« bili tukaj na dnevnem redu. Beljak je bil veliko železniško križišče in je mesto doživelo nad sto bombardiranj.

Ob 6. uri je lokomotiva spet potegnila, in sicer proti severu. Peljali smo se proti St. Vidu, Brežam. In potem vzhodno proti Zeltwegu in St. Michelu. Proga proti Franzensfeste je bila nevarna, mi pa smo bili dragoceno blago, za katero so nameravali nemci po vojni odgovorjati?! Med potjo smo v mrzli jutranji zarji opazovali sosednje tere, ki so bili natrpani s celimi garniturami vlakov in vagonov, ki so bili vsi razbiti, ožgani, težki invalidi. Bilo jih je najmanj 800, saj smo se ob njih vozili skoraj celo uro. Tudi čuvajnice in druga poslopja ob progi so bila vsa več ali manj porušena ali vsaj izdatno poškodovana.

Okoli poldneva smo dospeli v Knittelfeld. Tu smo videli vse mestece v razvalinah; cerkev, stoječa nekaj metrov od proge na hribočku, je dobila poln zadetek. Pokonci je stalo le še nekoliko zvonika in srednja stena z oltarjem. Pokopališče okrog cerkve je bilo razdejano, polno jam in lukenj, delno zasipanih s cerkvenimi ruševinami. Tu smo čakali precej dolgo, ker se je naše spremstvo zballo alarma, ki je tu, kot smo videli, vedno združen z »uspehom«.

Vsekakor se nam je zdelo čudno, da smo se vozili proti severu in delali tak ovinek, da nismo šli čez Tirolsko, koder bi prišli nekoliko prej na cilj.

(NADALJ. NA 10. STRANI)

Zadnji transport

JOŠKO MAR

iz LJUBLJANE v DACHAU

ropotijo, ki so jo imeli odveč, ki je ne bodo mogli včeti s seboj, da jo spravimo na njihove domove. Od Jožeta Možina sem prevzel dežnik, uro in nekaj kosov obleke ter bil skrivaj vesel, da se niso tudi name spomnili. Vse svoje premoženje sem razdelil med poklicane — živež, cigarete, še dve krasni konzervi sem dal, naj imajo reveži, ki še ne vedo, kam bodo morali iti, ker cilj potovanja ni bil označen. Enako solidarno so se izkazali tudi ostali tovariši v sobi.

Toda — ponovno se odpro vrata s hodnika in spet vstopi feldebel Jenko in zakriči: Tudi Jože Mar, Viljem Stanič in Franc Šeme se naj pripravijo! Ob enajstih vsi na kolodvor!

Gromska strela! Ker sem v začetku bil zaprt v sobi številka 6, sem bil vpisan še vedno tam. Ker me tam niso našli, so me pač poiskali in tako sem bil tudi jaz vključen v to »izletniško« skupino. Bil sem presenečen. Ob prvem pozivu sem mislil, da imam kakšno neznano protekcijo ali pa da me nimajo za tako zaslužnega, da bi me nagradili s takim izletom. Posebno, ker so bili med nami še hujši, celo nekaj bivših partizanov in precej znanih »ofarjev«, npr. Krištof ali pa Kresnik itd.

Ker sem prej vse razdal, sem bil sedaj zaradi oskrbe najhujše prizadet. Ko sem na pogradu pospravljali svoje premoženje, so mi začeli tovariši metati na pograd kruh, prepečene, cigarete in kar jim je ostalo še od prejšnjega obdarovanja. Tudi iz sosednjih sob so prihajali in dr. Rupnik mi je s sožaljem dal zavojček cigaretnega tobaka, Kresnik zavojček cigaret itd., nakar so še drugi obrnili svoje žepce.

Iz »Prislilne« nas gre petinosemdeset, torej za dva dobra živinska vagona, če nas ne nameravajo mogoče voziti v pullmanih? Med njimi so moji ožji sorodniki iz službe na OUZD: Dolfe Bar, Gustl Muzlovič, Jože Ogrinc, Štefan Presl

Zaradi trpljenja in muk, ki so jih povzročili nemški nacisti skoraj vsemu svetu, sem skienil, da besede »nemec« ne bom do smrti pisal z veliko začetnico, ker je velika začetnica v določeni položaji znak spoštovanja. Sicer pa se nemcem s tem ne godi posebna krivica: Oni pišejo vse samostalnike z veliko začetnico — Hund, Schwein, Deutscher — zato tudi mi lahko pišemo po našem običaju z malo začetnico — pes, svinja, nemec. Iz tega razloga sem v tem sestavku dosledno uporabljal majhno črko za posamezne in za vse nemce.

mi pa smo šli peš v peterostopih proti kolodvoru.

Na kolodvoru smo našli že neko skupino, ki je nismo na prvi mah prepoznali, pozneje pa smo ugotovili, da so to bili priporniki iz sodnijskih zaporov, belogardisti in plavci, ki so se tudi nemcem zamerili. Med njimi je bil tudi polkovnik Peterlin, črnorokec Križ, trije »flečkajnarji« itd.

Na kolodvoru so nas »postrojili«, še enkrat presteli ter nas nato nagnali v prazne živinske vagonne, pripravljene pred peronom. Pred tem vskladičenjem je Simon zavreščal po nemško, kar bi pomenilo na naše: Če bi med potjo kdo izginil iz vagona ali če bi bila napadena straža, bo ves vagon »prekucnjen«. »Umgelegt — prekucnjen« je bil esesovski tehnični izraz za polaganje mrličev. Prevzeli so nas nemški stražarji, vojaki, spočetka v vsakem vozu po dva, Ker je bilo rečeno, da nas mora biti v vsakem vozu po 45, smo se bali, da nam niso v kak voz vložili le 44 pripornikov, smo se skrbno prešteli, kar je bilo za naš vagon lažje, saj je čevljar Tone Škodič imel žepno svetilko. Če bi ob kontroli ugotovili »manko«, ki nas lahko takoj poslali v nebesa.

Ko sta torej v vagon vstopila še dva stražarja, smo se ob 1. uri 1. marca premaknili.

V Begunjah so nam prikliučili še dva vagona tamkajšnjih arestantov, nekaj pa so jih potaknili še v naše vozove. To so bili večinoma po Gorenjskem ujeti partizani, ki so si jih nemci prej nekaj tednov v Begunjah ogledovali in na svoj način »popravljali«.

Na Jesenice smo prišli ob 6. uri. Tam so našo garnituro zavlekli na nek levi stranski tir izven kolodvora. Tu smo čakali do poldneva.

Ko so nas opoldne odpeljali nazaj na kolodvor, smo se nenadoma ustavili, ker je bil alarm. Komaj je vlak obstal, so stražarji poskakali z vagonov, vagono od zunaj zapahnili in zginili. Takoj nato smo zaslišali silovito pokanje bomb in ropotanje ruševin. Mi pa smo bili hermetično zaprti in s tem obsojeni na smrt. Ameriške letelce trdnjave so se izživljale po svoje, mi pa smo v zaprtih vagonih čakali, kaj bo, ker smo slišali in čutili, da so šli prednji vagoni v zrak, vsaj tako se nam je zdelo zaradi zelo bližnjih detonacij in ropota. Prevzela nas

Miroslav Tripković NOČ OBRAČUNA

— Tj veš! — je zajecjal kavarinar.
— Seveda vem. Za vraga, mar bi radi, da vas Svabi polove kot podgane? Mislite, da ne bi odkrili skrivališča?
— Ga poznaš? — je spet vprašal kavarinar.
— Koga? Tistega fanta? Seveda ga poznam in tovariško vam svetujem, da takoj storite tako, kot vam je ukazal. Nič več ne sprašujte, ker že tako nimamo dosti časa. — Vstal je in odšel v kot jame, kjer je stal vrč z vodo. Ko je odpil precejšnjo količino, si je obrisal usta z dlanjo in nadaljeval: — Povedal vam bom načrt. Iz hiše odnesite vso hrano. Ti, Miloš, ne skrbi za hišo. Pregovoril bom babo-Stanijo in že jutraj se bo preselila sem. Ze tako ste v daljnem sorodstvu. Spustite se ob reki do vrbovja in jo tam prebrodite, nato pa čez polje do prvega ovinka proti Orahovcem. Tam pojdite v gozd in čakajte. Zagledali boste človeka, ki vas bo odvedel k našim.
Možje so ga gledali, ne da bi trenili. Odrasli deček je bil tako prevzet, da ga je poslušal z odprtimi usti.
Hromi Ranko pa je kot iz rokava stresal dalje:
— Za Kragulja ne bodite v skrbeh. Sporočil sem mu že in gotovo se vam bo pridružil. Sicer pa se lahko zgodi, da vas bo prav on odpeljal k našim, kot smo že prej mislili... To je vse... Ti, Stojan, pojdiš z mano. Opraviti morava neki posel, potlej pa greš lahko tudi ti za njimi.
Po tem hudourniku besed je Ranko stopil k lestvi, se po njej vzpel do pokrova in ga potisnil navzgor.
Ko je Stojan vtaknil v revolverjevo cev naboj in ga dal v notranji sukničev žep, je v znak pozdrava dvignil roko k čelu. Nato je tudi sam zlezal po lestvi. Nekje na polovici je obstal in se ozrl k tistim, ki so ga nemo opazovali:
— Ko odidete, ne pozabite skriti lestve iz sode in tiste, ki je prislunjena zunaj. Kdo ve, morda Svabi ne bodo odkrili skrivališča, morda bo še komu prav prišlo.

DESETO POGlavJE

KAJ JE Povedal Ranjeni NEMEC

— Res je čudno, — je sprejel ambulantni zdravnik majorja von Kempferja in poročnika Edschmidta pred vrati poslopja, — kako se je ta mladenič izmazal in kako se mu je posrečilo priti sem. Ima dve rani, od katerih ni nobena kar tako, a bil je dva dni in eno noč v gozdu, se skrival in se plazil k mestu, banditi pa so bili povsod okrog njega.
— Kje je? — je major prekinil zdravnikov slavošpev.
— V sobi poleg pisarne. Zaradi skrajne izčrpanosti sem ga dal v posebno sobo.
— Lahko govori?
— Nikar ga ne utrujajte, toda tudi on vas hoče še nocoj videti.
Ko sta stopila v majhno sobo z eno posteljo poleg okna, je fant spal. Spal je mirno, se zdaj zdaj drznil in izgovarjal nerazumljive besede. Odeja mu je bila padla na tla in pod razpeto bolniško srajco je bilo videti obvezo okrog prsi.
— Zbudite ga! je ukazal major Edschmidtu.
— To spanje bi ga okrepilo, pa čeprav je nemirno, — se je uprl zdravnik, a izbuljene majorjeve oči so mu zavezale jezik.
— Če je vzdržal dva dni in eno noč ranjen, bo prenesel še nekaj minut pogovora z mano. — Ne da bi počakal, se je Edschmidt približal postelji in povlekel ranjenca za roko, ki je visela k tlom.
Moral ga je povleči dvakrat, trikrat, da se je ranjenec prebudil.
Nekaj trenutkov je zmedeno gledal moše okrog sebe, dokler se mu nazadnje ni okrog ustnic prikazal komaj opazen nasmeh.
— Kako ti je ime, fant? — ga je vprašal major in pomaknil stol k ranjenčevi postelji.
— Friedrich Reinhard, gospod major, — je odvrnil ranjenec s slabotnim glasom.
— Bi nam lahko povedal, kaj se je zgodilo tam gori v hribih?
Ranjenec je zaprl veke in tako pokazal, da bi lahko.
— Je res, da se je samo tebi posrečilo uiti? — je vprašal major mračno in se zganil na stolu.
— Res je, gospod major... Vsi drugi so mrtvi... Tudi gospod narednik Hinnermann.
— Tega bedaka mi je najmanj žal, — je vzkipel major — ko vas je znal tako neumno prvesti v past... Pripoveduj, kaj se je zgodilo od trenutka, ko ste odšli v Orahovce.
Ranjenec je ovlažil z jezikom osušene ustnice in se skušal s pomočjo laktov malo dvigniti, a huda bolečina mu je spasila obraz in ga prisilila, da je pridružen zastokal.
— Tam nas je čakalo nekaj četnikov, — je začel pripovedovati. — Vodili so nas od hiše do hiše, kjer so imeli koga pri banditih ali pa je bilo znano, da so zanje... Odpeljali smo osemnajst ljudi in jih postrelili sredi vasi pred zbranim prebivalstvom.

(NADALJEVANJE)

Ne brska po papirjih, ko odgovarja na vprašanja

Na predstevstvu ZB v Celju so nam povedali, da krajevna organizacija v Strmcu zelo uspešno rešuje razna vprašanja svojih članov, med katerimi je večina kmetov, in da ima pri tem velike zasluge tovarišica Lesjakova, njena predsednica. Zato sem jo šel obiskat...

Bilo je proti večeru in ni je bilo doma. Vajenec, ki dela v mehanični delavnici njegovega moža, avtomehnika, je rekel, da je na njivi, in jo je šel iskat. Prišla je kmalu, z rokami, umazanimi od prsti. Torej, poleg vseh drugih opravkov še delo na polju.

Skrorna je in nerada je stopila pred fotoaparata. Nato je začela naštevati svoje funkcije: v službi je kot načelnica krajevnega urada v Strmcu, ima pa samo 4 razrede osnovne in 2 razreda nadaljevalne šole. Mimogrede reče, ker ima hudišias in ker se je poročila. Razen službe dela tudi kot tajnica poravnalnega sveta krajevnih skupnosti, tajnica socialnega skrbstva krajevnih skupnosti. Zdrž je že pet let predsednica krajevnih organizacij ZB, prej je bila dve leti tajnica.

Nato se začneva pogovarjati o delu Združenja borcev in posebej o njenem delu. Preseneča me, da ve vse podatke na pamet, da pozna vse člane osebno in da ne brska po papirjih, ko odgovarja na moja vprašanja.

Članov je 143. Od teh nima urejenega priznanja udeležbe v NOB samo 11 članov. Ivanka Lesjak pravi skromno: »po moji malomarnosti... Nekateri imajo udeležbo priznano dvojno, drugi enojno. Nimajo pa je priznane predvsem tisti, ki so v dvomih, ali jim jo bodo priznali ali ne. Toda do prihodnje redne letne konference bodo tudi to uredili.

V organizaciji je večina domačinov, priseljencev je zelo malo. Dobivajo osem obdinskih in eno republiško priznavalnino. Obdinske znašajo od 8000 do 15.000 dinarjev. Brezposelna sta dva člana. Eden je bolhen in je šla Ivanka Lesjak že večkrat v Celje, da bi ga upokojila. Drugi pa je sam kriv, da je izgubil službo, in si bo pač moral tudi sam pomagati, da dobi novo.

Prošnje za kredit za popravilo hiše je vložilo osem članov, vsi ga potrebujejo. Dobil je samo eden, ki je res najbolj potreben. Toda tudi glede drugih ne mislijo vreči puške v koruzo, saj bi bilo za prvo silo dovolj po 200.000 dinarjev za vsakogar. Tisti, ki je dobil kredit, je bil komisar bataljona v Tomšičevi brigadi, boleha zaradi šiasa, star je 51 let. Dosejel je imel na hiši slamnato streho (Dobnik Tratinik).

Tudi kar se tiče davkov, so napravili, kar se je dalo. Bila je v komisiji za odmero davka. Vas je v IV. obdelovalnem okolišu in so jim davke odpisali. Zdal ko so kmetje-borci dobili pravico do zdravstvenega varstva, jih je večina to svojo pravico takoj izkoristila.

»Šišala sem jih več, ki so rekli, da bodo zdaj dobili vsaj očala in umetne zobe,« pravi Ivanka Lesjak. Nato pripoveduje, kako je šla dvakrat v Celje. Prvič je vodila s seboj do okenca na zavodu za socialno zavarovanje sedem, drugič pa tgnajst upravičencev za zdravstveno varstvo, članov ZB.

»To so bile po večini starejše ženske, partizanske mamicice iz hribovskih krajev. Če bi jih pošiljali same v mesto, bi jih še kaj povozilo, saj mnoge ne pridejo v mesto po več let. Kako neki bi se znašle v uradih, ki so še za nas preveč zapleteni.«
Pripoveduje, kako obiskujejo svoje člane, ki so bolni. Nekateri so doma, obiskali pa so jih tudi že po bolnišnicah. Posebno je »anilo starejše ljudi, ko so jih za dan borca ali za dan vstaje obiskali doma pionirji, učenci osnovne šole, in jim podarili nekaj dekramov prave kave, šopke cvetja in z lastno roko zrisane voščilnice.

Letos so imeli tudi partizanski miting skupaj s krajevno organizacijo ZB Celje-Otok v Selcah. To je najbolj oddaljena vas na območju krajevnega urada Strmec. Leta 1944 je skoznjo korakala 14. divizija.

Nazadnje sem tovarišico Lesjakovo povprašala, kaj misli naploh o uveljavljanju pravic članov ZB in o tem, kakšen je naš list. Odgovorila je:

»Navadno je tako, da tisti, ki so se vključili v našo NOB med zadnjimi, najbolj glasno zahtevajo svoje pravice. Kar se pa tiče vašega lista, smo z njim zelo zadovoljni. Več kot polovica članov je naročenih nanj. Zdal ko se je vse podražilo, smo mnogi odpovedali druge časopise, »TV 15« pa obdržali.«
MP

»Z npravnostnega stališča gledano je tehnika v pubertetni dobi; čas bi že bil, da bi postala polnoletna!« je dejal italijanski filozof Romano Guardini.

Komedijant, Kardinal La Rue se je posmehoval francoskemu igralcu Dancourtu, češ da je komedijant. Dancourt mu je brez odlašanja vrnil zausnico: »Kaj ste pa vi? Med nama je samo neka razlika: jaz sem komedijant v Parizu, vi pa v Vatikanu.«

S kljuko in klina

Se hušje kot negativna kritika. Neki angleški literarni časopis takole tolaži nekoga umetnika: »Umetnik, ki ga vsi kritizirajo, doživi lahko še kaj hušjega: da ga nihče ne kritizira.«

Tolažba za vse uslužbence, ki ne morejo pozabiti »dobrih starih časov«... V pravilniku za londonske uslužbence, ki je bil izdan 1870. leta, je bilo med drugim napisano tudi tole: »Pred začetkom dela je treba pisarno pomesti, naložiti peč in pobrisati prah; uradniki odgovarjajo — vsi enako — za gretje prostorov, vsak uslužbenec mora prineseti s seboj določeno količino premoga; v uradnem času niso zaželeno privatne zabave; delovni čas znaša 12 ur, pričakovati pa je, da bo vsak uslužbenec, ki ima več dela, delal čezurno; nameščenci se morajo tudi v zasebnem življenju

TOVARNA TRAKOV IN OKRASKOV »Vrvica«

CELJE

IZDELUJE
VSE VRSTE VRVICE, OKRASKE IN TRAKOVE
ZA TAPETNIŠTVO

TOVARNA NOGAVIC IN DROBNE KONFEKCIJE

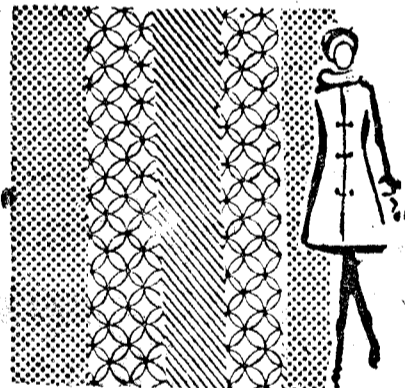
»POLZELA«

POLZELA

- Ženske nylon nogavice »Zodiak«, »Bojana«, »Mojca«, »Jelka«, »Sonja«, »Trimes«, »Zdenka«, »Breda«
- Izdelki drobne konfekcije

INDUSTRIJA VOLNENIH IZDELKOV

»VOLNA« LAŠKO

Pri nakupu kvalitetnega blaga za damske in moške plašče vas vodi le naš zaščitni znak — ZNAK MODNIH VZORCEV IN KVALITETE!

odpovedati čezmernemu uživanju tobaka in alkohola; vsak uslužbenec mora skrbeti za svoje zdravje, ker bolniki ne dobijo plače; dober uslužbenec ne sme grešiti, ker bo, kdor bo večkrat grešil, odpuščen; ženske uslužbenke morajo biti skromne in moralne; dopust je moči dobiti samo v nujnih družinskih primerih, za čas dopusta pa uslužbenec ne more dobiti plače; sleherni uslužbenec je dolžan obveščati svojega šefa o vsem, kar kdo o njem govori v uradu ali drugje.«

»Spodobna« reklama. Britanska avtomobilska tovarna »Land-drower« takole priporoča svoja vozila kot najhitrejša in najzanesljivejša: »Gangsterji, ki so lani v našem kraju oropali veliko banko, so lahko ušli policiji samo po zaslugi avtomobila naše znamke...«

Zakaj je dekolte mikaven? Pariški modni ustvarjalec Bernard Favelli takole pojasnjuje skrivnostno moč dekolteja (globoko izrezana ženska obleka ob vratu in na prsih): »Uspešen dekolte je podoben romanu, ki izhaja v nadaljevanjih: spodbuja zanimanje za tisto, kar — bo v nadaljevanju...«

MILE PAVLIN EVGEN SAJOVIC KURSKIŠKIBATALJON

67. Zadnje dni pred novim letom je padel sneg in vrnilo smo se v Suho krajino. Neke noči smo morali loviti domobranksko patroljo. Vso noč smo hodili po snegu, ki nam je segal ponekod do pasu. Občleni smo bili v bele pajpice s kapucami, čez obraz smo imeli mreže iz belih trakov. Bili smo zares kot prikazni, toda v snegu nas sovražnik ni mogel zlepa opaziti. Toda če le ne bi bilo snega! Premišljeval sem, kako so šele morali trpeti partizani prve tri partizanske zime, ko je že četrta tako huda. Mraz, mokrota, hudi napori. Spomnil sem se čete za stražo pri skladišču, pa mi ni bilo žal, da sem jo zapustil.

68. Za novega leta dan zjutraj smo šli znova napadat Občine. Naš bataljon je bil divizijska predhodnica. Prodirali smo po zasneženih planjavah in strelski črti in zdelo se mi je, da gledam film iz prve svetovne vojne. Sovražnik nas je opazil in začel streljati, takoj smo imeli dva ranjena. Potem smo se do noči dajali okoli neke vasi. Sele ob mraku smo od tam pognali domobrance, vas zasedli in se pomaknili k postojanki, prav k boječji žici. Pokalo je vso noč, bil je hud mraz in granate, naše in sovražnikove, so treskale okoli nas. Domobranci so v bunkerjih peli in nas izzivali.

69. Dva dni smo se vojskovali okoli tiste vasi in naučil sem se takega mraza, kot še nikoli, niti prej niti pozneje. Podnevi smo bili v vasi, ponoči pri žici. Čakali smo ameriška letala, ki bi nam morala priti na pomoč, pa jih nismo dočakali. Tretji dan navsezgodaj je nekajkrat počilo za našimi hrbti in opazili smo, da so se umaknili naši sosedje na levi in desni. Poklical me je komendant in mi ukazal, naj tečem v divizijski štab vprašat, kaj se dogaja. Tekel sem čez polje in iz postojanke so z mitraljezi streljali name, da se mi je sneg prašil pod nogami.

Dobro je, če veste...

• Število prebivalcev šestih članic Evropske gospodarske skupnosti (Francije, Italije, Zahodne Nemčije, Belgije, Nizozemske in Luksemburga) je znašalo na začetku 1965. leta 180.135.000.

• Konjska zvestoba. Ukradeni konj Stevana Dubajčiča iz Medaka na Hrvaškem se je, ves izžupan, po — devetih letih vrnil k svojemu gospodarju. Prinesel mu je dva polna meha vina.

• Pulj in Zadar imata v našem Primorju v avgustu največjo vlažnost zraka. V Pulju in Zadru znaša vlažnost v zraku 68%, v Kopru in Malem Lošnju po 67%, na Hvaru 64%, na Lastovu 63%, v Dubrovniku 62%, v Komiju na Visu 61% itd. Človeku najbolj prija temperatura 20 stopinj C in približno 60-odstotna relativna vlažnost. Pri tej vlažnosti se človek počuti bolje, če pihlja rahel vetrček (2,5 m na sekundo), pa čeprav znaša temperatura 27 stopinj C.

• Slanost morske vode se določi tako, da se izmeri količina morske soli v eni toni morske vode. Sredi leta ima najbolj slano vodo naše južno morje (38,4 kg po toni vode), najmanj slano pa morje v Tržaškem zalivu (23,2 kg).

• Poprečna gostota prebivalstva na svetu znaša 25 ljudi po kvadratnem km. Čeprav narašča število prebivalstva v nerazvitih deželah najmočnejše, je Evropa — z 89 ljudmi po kvadratnem km — še vedno najgostejše naseljena celina na svetu. Nizozemska pa je — s 356 prebivalci po kvadratnem km najgostejše naseljena dežela ne samo v Evropi, pač pa tudi na vsem svetu. Avstralija, Libija, Mavretanija in Mongolija imajo povprečno manj kot dva prebivalca po kvadratnem km.

• TV 15 izhaja vsak teden — izdaja ga predsedstvo Zveze združenih borcev NOV Slovenije — Zavod »Borec« Lj., Beethovnova 10/1 — Tisk in klišej C.Z.P. »Ljudska pravica«, Ljubljana — List ureja uredniški odbor — Letna naročnina znaša 1200 dinarjev — Posamezna številka stane 30 dinarjev — Naročnino pošiljate na naslov: Uprava »TV 15«, Ljubljana, Beethovnova 10, prtlj., p. predal 596-XI ali na tekovni račun pri Narodni banki 301-608-29 — Telefonske številke: Glavni in odgovorni urednik »TV 15« 21-901, tajništvo in novinarji »TV 15« 22-313, uprava »TV 15« 22-607 — Rokopisov ne vračamo

Odgovori na »Znanje in spomin«:

1. Jože Letonja-Kmet
2. Janko Ulrih
3. Vlado Letonja-Janez
4. Solčava

Znanje in spomin • Znanje in spomin • Znanje in spomin

Saleška dolina, kjer prevladuje industrijsko delavstvo, je bila že dolgo pred vojno zibelka revolucionarnega gibanja. Ze oktobrska revolucija je tedaj zelo vplivala na tamkajšnje delavstvo, ki je po prvi svetovni vojni večkrat stavkalo iz solidarnosti z ostalim delavstvom. — Kdo je ta znani partijski delavec iz predvojnih let v šoštanjskem okraju?

V Pesju pri Šoštanju je kulturno prosvetno delo zelo zgodaj zažvelo. Tam so — okrog leta 1936 — najprej ustanovili pevsko društvo »Zarja«, ker pa je bilo njegovo področje dela preozko, so osnovali delavsko kulturno društvo »Vzajemnost«, ki je imelo vrsto različnih sekcij. V tem društvu je Partija uspešno delovala. — Kdo je bil duša političnega dela v »Vzajemnosti«?

Kdo je ugledni štajerski revolucionar (na sliki)? — Spomladi 1942 je bil komandir savinjske čete, pozneje pa je deloval kot politični delavec na terenu. Njegovo mlado srce, željno svobode in ustvarjanja, osvoboditve ni dočakalo. Poslednjič je bilo v boju na Koroškem v bližini Zelezne Kaple.

Mestece pod Raduho (na sliki) je bilo med NOB pomembna točka za zvezo med Štajersko in Koroško. V zadnji ofenzivi, na dan 24. oktobra se je nemški okupator maščeval za revolucionarno razpoloženje domačinov in ga do tal požgal. Po osvoboditvi je mesteca zaživel novo življenje. Ime mesteca? V njegovi bližini je znamenita Potočka zijalka.

Spomenik borcem 14. divizije

V Šmiklavžu pod Graško goro so se 10. oktobra zbrali prebivalci in številni borci z namenom, da se udeležijo svečanega odkritja spomenika in grobnice padlim borcem 14. divizije. Na proslavi smo videli številne partizanske komandante, komisarje in borce, ki so iz raznih krajev Slovenije prihitali na to svečanost. Na začetku svečanosti je Koroški oktet iz Raven na Koroškem zapel himno 14. divizije.

Predsednik občinskega odbora SZDL Slovenj Gradec Oto Štraser je pozdravil vse udeležence proslave: komisarja 14. divizije Matevža Haceta, Aleksa Butaro, Vlada Mišico, Iva Skrlavnika, Leona Zalaznika in številne druge partizanske borce in komandante.

Komisar 14. divizije Matevž Haca je na svečanosti spregovoril o vlogi in borbi 14. divizije, ki jo je glavni štab Slovenije poslal v pomoč partizanskim enotam na Štajerskem. V enotah 14. divizije so se borili partizani iz raznih predelov Slovenije in drugih krajev države. Večina borcev, katerim so odkrili spomenik v Šmiklavžu pod Graško goro, je padla 21. februarja 1944 v neposredni bližini. Med njimi

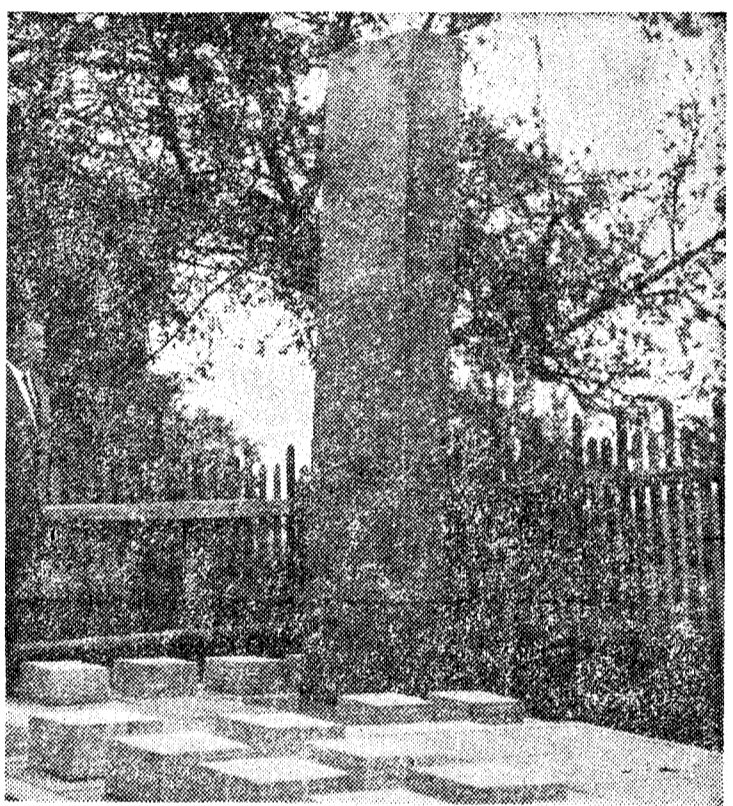
je bil tudi narodni heroj Lado Mavsar-Ronko, ki je padel kot komandant bataljona. Tovariš Haca je povedal, da se spominja tega neustrašnega in požrtvovalnega borca že od 7. junija 1942, ko je kot komandir čete Zidanškovega bataljona z 80 partizani pognal v beg 2000 Italijanov od Nove Štife proti Sodražici.

V nadaljevanju svojega govora se je tovariš Matevž Haca dotaknil podpore, ki so jo kmetje in drugi prebivalci na tem področju nudili partizanom. Pomagali so s hrano, pošiljanjem obveščevalnih podatkov, s sanitetnim materialom, z nego ranjenčev in na razne druge načine, ki so koristili narodnoosvobodilnemu gibanju. Brez takšne solidarnosti in pomoči v zaledju partizanske enote in njihovi borci ne bi mogli izpolnjevati vseh nalog za osvoboditev domovine in pregon okupatorja.

Po končanem govoru je Matevž Haca odkril spomenik 28 padlim partizanom 14. divizije. Na spomeniku so vklesana imena narodnega heroja Lada Mavsarja-Ronka, Srečka Anderliča, Franca Bregarja, Antona Hudolesa, Franca Križevnika, Adolfa Mirkaca, Alojza Savinca, Jožefa

Barla, Jožefa Beričnika, Jožefa Krenkarja, Ivana Marzela, Jerneja Ogrizka-Ilje in Janeza Zlatoperja. V grobu počiva tudi 15 neznanih partizanov.

K novoodkritemu spomeniku so predstavniki občinskega odbora Zveze borcev Slovenj Gradec in drugih organizacij položili vence. Spomenik in grobnico je postavil in uredil občinski odbor ZB Slovenj Gradec. V kulturnem programu so poleg Koroškega okteta iz Raven sodelovali godba na pihala tovarne meril iz Slovenjegrada, recitatorji, učenci osnovnih šol Šmiklavž in Podgorje, pevski zbor osnovne šole Slovenj Gradec pod vodstvom Jožeta Leskovarja in drugi. Ob odkritju spomenika borcem 14. divizije je treba dati priznanje občinskemu združenju ZB Slovenj Gradec ter vrsti delovnih organizacij ter posameznikov, ki so s svojo požrtvovalnostjo in prizadevanostjo omogočili uresničitev postavljene naloge. Z odkritjem spomenika so se prebivalci slovenjegradske občine dostojno oddolžili spominu borcem 14. divizije, ki so na tem področju na »gori jurišev« žrtvovali svoja mlada življenja za svobodo.

Spomenik borcem 14. divizije v Šmiklavžu pod Graško goro (odkrit 10. oktobra 1965)

(NADALJEVANJE Z 8. STRANI)

Vso pot smo študirali nemško filozofijo in tuhtali, kako je mogel tak narod, ki je veljal za najinteligentnejšega s svojimi velikimi pesniki in filozofi, z Goethejem in Kantom itd., in iznajditelji, nasesti bedarijam podivjanega frajtraja, kako je mogel sprejeti njegove teze o rasni prednosti, kako je mogel soglašati s takimi naravnost nehumanimi čvekarji, ki jih je napisal v svoji knjigi »Mein Kampf«. Vse skupaj se nam je zdelo kot basen o prepiru med pingavskimi in muricodolskimi voli, ki so nazadnje oboji postali žrtev mesarja...

Potem pa smo počasi spet »oddirkali« naprej. Nikdo pa ni vedel, kam se pravzaprav peljemo.

Torej gremo na Bavarsko — v Dachau. Kolikor je mogoče spoznati iz ravnih snežnih planjav, morajo biti ti kraji lepi. Polja so obširna in gozdovi temni. Tu se vozimo podnevi. Zaradi snežnega meteža ni verjetno, da bi prišli ameriški ali angleški jekleni ptiči. Sicer jim pa tudi ob takem vremenu ni zaupati, ker Angleži in Amerikanci so »falotje«. Najbolj mi je bila všeč velika ravnina, popolnoma zametena s snegom: Chimsee — Chiemsko jezero.

Tu sem se spomnil na začetke slovenske zgodovine. Bavarsko je bilo za Slovence že pred 1200 leti izvor našega narodnega gorja. Saj so ravno z Bavarskega tisti čas začeli prihajati nemški gospodje in škofi z mečem in s križem

pali po tem, ker so naši vagoni močno ropotali, ko so jih vlekli čez mnogostevilna križišča.

Nekako okrog polnoči je vlak nepričakovano obstal. Tedaj so se vagoniska vrata odprla. Bila je tema in morali smo vsi izstopiti.

Tu in tam je brlela kaka sveča ali petrolejka in zaslilih smo vpitje straž: »Vorwärts! Marsch, marsch!« Pojavile so se pred nami, za nami in ob straneh. Cutili smo, da naletava sneg, pomešan z dežjem. Zadevali in spotikali smo se ob železniške tračnice in pragove in se zbirali v kompanijo.

Bila je polnoč, mi pa na postaji dachauskega taborišča.

Na vsem potovanju so bile vkljub siceršnji medsebojni solidarnosti in tovarištvu čudne razmere. Kot sem že rekel, so imeli nekateri tovariši čisto dobre prostore v kotih vagonov. Toda Dolfe in jaz sva morala biti ves čas pri odprtih vratih, da nama je burja nanašala sneg na ležišče in sva pošteno zmrzovala. Dasi sem

iz novejšje žagovine, dober, prav izdaten in okusen in so se nekateri kar veselili v upanju, da nam bodo tudi v Dachau stregli s takim kruhom, saj je »podjetje« državno okrevališče...

Ko smo se na dachauski postaji ustavili, je bil že 4. marec. V temi so nas stražarji gonili nekaj kilometrov daleč, preden smo dospeli pred velika temna vrata. Ta pot je bila za vse težavna zaradi teme, mokre brozge na cesti in zaradi splošne otrplosti nog, ker smo se 96 ur vozili stisnjeni in skrčeni v vagonih. Posebno nerodno je bilo zame, ker sem imel v rokah papirnato škatlo s perilom in ostalimi malenkostmi, pa mi jo je dež tako omehal, da sem mislil, zdaj zdaj mi razpade, zdaj zdaj mi zdrkne iz rok in mi jo pohodijo. V temi in mokri brozgi bi sploh ničesar ne mogel najti in pobrati.

Tako smo torej priracali pred ta črna vrata, okrog katerih je bilo vse zazidano, kot se nam je zdelo. Tu nam vstop ni bil dovoljen, morali smo kreniti nazaj in v drugo smer in smo po četrturnem tavanju našli enaka vrata — če ne prav ista. V temi nismo mogli videti in ugotavljati, kod smo hodili, sicer smo pa bili od vse prestale vožnje in tega kolovratenja od postaje do sem čisto zmešani. Tako sem prepričan, da so nas prej še nalašč peljali nekoliko na sprehod.

Končno so se vrata odprla in odprla se je zatvornica, vstopili smo in bili smo — v predpeklju.

Odvedli so nas nedaleč v velikansko kopalnico, v nji bi se lahko kopalo nekaj sto ljudi hkrati. Na levi strani izza vhoda v kopalnico so bile nekake klopi in za njimi stene s kljukami, torej garderobni prostor. Tu so nas namestili in nas pustili pod močnimi električnimi obločnicami na toplem.

Cez dobro uro, še v temi, so nas odvedli preko nekega dvorišča v drugo poslopje. Tudi v tej stavbi, bila je baraka, je bilo toliko prostora, da bi bili lahko plesali. Toda pojavili so se nekaki novi komandanti, ki so nas potisnili vse v en konec dvorane, da smo je zasedli komaj dvajsetino in smo bili stlačeni, da smo se komaj premikali. In v tem kotu smo posedli na svoje premoženje ter ždeli do ranega jutra. Poskušali smo malo zadremati, saj smo bili od tridnevne in štirinoveč vožnje ter zadnjega tavanja po cesti in nazadnje od toplote v kopalnici popolnoma onemogli in utrujeni.

Zjutraj okrog 6. ure so dachauski praprebivalci prinesli v to dvorano klopi in mize, začeli so nas popisovati in navedena imena primerjati s svojimi seznami, nakar se je začelo naše »službovanje« v koncentracijskem taborišču Dachau z vsemi svojimi nesramnostmi in trpljenjem — to pa že spada v drugo poglavje mojega dnevnika...

Zadnji transport

Lahko gremo v Buchenwald ali pa v Mauthausen, pa tudi v Dachau. Spremljevalci stražarji so bili vase zaprti in se niso zmenili za naša vprašanja. Zdelo se nam je, da tudi sami ne vedo, kam nas vodijo. Za to tajnost je najbrž vedel le komandant transporta, ki se je vozil z vlakovodjem ter mu sproti dajal navodila, kam naj krene. Vožnja je lahko vsak čas spremenila smer... In res, v St. Michelu smo zavili na zahod.

Princinali smo v St. Michel in smo bili že mnenja, da gremo naprej proti Linzu — v Buchenwald, posebno zato, ker nas je prehitel neki enak drug transport, ki je tu zavijal na desno. St. Michel čepi v ozki dolini ali kotlini med višjim hribovjem, ni pa bil še nikoli bombardiran, kar se nam je zdelo čudno, ker je drugod bilo polno razvalin. Mogoče ga bombniki v naglem poletu niso opazili, ko je bil v kotlini skoraj skrit, ali pa tu ni bilo nikakega vojaško pomembnega objekta? Vendar smo tudi tu dočakali alarm, spet so nas zapahnili v vagon in nas pustili same. Preko nas so jadrle tri velike jate letal proti jugu. Bali smo se sicer skoraj enako kot na Jesenicah, vendar smo si kmalu oddahnili, ko smo videli, da bombniki lete precej vstran od tega kraja. Zvečer smo se premaknili dalje v temo in v neznan smer. Zaradi nevarnosti napadov iz zraka smo se pač vozili bolj počasi.

3. marca smo se vozili v hudem snežnem meteu. Prišli smo v popolnoma drugo okolje. Prejšnja dva dneva sta bila brez snega in so bili dnevi sončni. Ugotovili smo, da se peljemo skozi Selztal, kjer gre proga na Salzburško.

iz LJUBLJANE v DACHAU

nad Slovence in je leta 658 propadla Samova država in sta pozneje, leta 743 bila odvedena naša prva talca Gorazd in Hotimir na otok tega Chiemskega jezera! In so trideset let pozneje prvi domači izdajalci s podporo Bavarcev ugnobili Crtomirja in s tem Slovencev zavrli prosto odločanje o postvah in veri.

Na otoku Chiemskega jezera je sedaj velika stavba, veren posnetek versajškega gradu, ki jo je postavil bavarski kralj Ludvik II. Imenuje se »Herrenchiemsee«. Stavba je stala šest milijonov 800.000 goldinarjev, pa ni popolnoma dokončana, ker so morali gradnjo leta 1895 ustaviti, ko jim je zmanjkalo denarja. Danes je ta grad priljubljena izletna točka. V njem je muzej in velika galerija, kjer prirejajo komorne koncerte v 98 metrov dolgi dvorani, ki jo razsvetljuje ob taki priložnosti 1848 sveč...

V hudem snežnem meteu smo se vozili skozi Rosenstein. Ko smo prišli preko te postaje, smo obstali sredi proge in čakali do teme. Mislili smo, da zaradi prevelikega snega, pozneje pa smo zvedeli, da je med tem časom München imel »obisk« in so morali progo popraviti. Ne vem si pojasniti, kdaj, kako in kam so medtem izginile naše straže iz vagonov. Najbrž so se zbrale v posebnem vozu. Pozno zvečer smo se peljali skozi München. To smo občutili in skle-

imel dober plašč, sem pošteno zmrzoval. Preživljali smo se ves čas samo s tem, kar smo imeli s seboj, nekateri nekaj, drugi nikaj. O kakšni menaži ni bilo govora. Nekateri so bili z jedačo in cigaretami dobro založeni, drugi manj, tretji pa so bili brez vsega, zlasti partizani iz Begunj. Pokazalo pa se je tovarišstvo, da smo drug drugemu pomagali. K temu nas je spodbujala še govornica, češ da nam v Dachau itak vse vzamejo, zato so nekateri kar vse od kraja razdajali, kar se je pa pozneje pokazalo kot neumno. Ker pa je pač povsod kakšna izjema, je bilo tudi med nami nekaj takih, ki so svoje previdno skrivali in drugim pomagali pripravljati njihovo premoženje. V našem vagonu je bilo nekaj partizanov, ki so nam jih priključili, kot že povedano, v Begunjah. Ti reveži, ki so bili privedeni iz gestapovskih zaporov, niso razen nekaj strgane obleke imeli ničesar. Gestapovci so predvidevali, da se bodo do Dachaua preživljali s svežim zrakom. Nje smo najprej zalagali, da niso popolnoma onemogli. Omeniti še moram, da so se naši spremljevalci, stražarji, prejšnjega dne kakor zmotili in izdali vsakemu »potniku« po pol kilograma finega, v celofan zavitega kruha in povedali, da tak kruh zdrži tudi pol leta. Seveda so se v tem oziru pri nas vsteli, kajti vsi smo se takoj tega kruha lotili in ga do Münchna pospravili. Kruh je bil stare sorte, ne